

A kereszténység kritikája (javított kiadás)

írta: Fekete Árpád

Ennek a könyvnek egyes részei korábban már megjelentek az Interneten „A kereszténység megismerése” című közkinccs írás részeként (illetve még korábban más írások részeként), de a szerző jobbnak látta kijavítani annak hibáit, elhagyni a problémás részeket, és új részekkel egészíteni ki azt, valamint a témához kapcsolódó, régebbi angol nyelvű írásainak fordításával is növelni a könyv terjedelmét. Így olyan sok változtatás történt az eredeti művön, hogy új mű született, amelynek tehát a címe is megváltozott. „A kereszténység kritikája” című mű bekerült a Magyar Elektronikus Könyvtárba is, szintén közkinccs írásként.

Mivel a szerző hibákat talált ebben is, ki kellett azokat javítania (eközben pedig elkezdte azt angolra fordítani) és így készült el a mű jelenlegi verziója. Ennek az elkészültének a dátuma a következő:

2020. szeptember 4.

Amennyiben ez a verzió bekerül a Magyar Elektronikus Könyvtárba, akkor szintén közkinccs lehet, az angol fordítást azonban inkább a CC-By-SA 4.0 International licenccel osztaná meg a szerző. De szeretne még olyan lehetőségeket is találni, amikkel professzionálisan is kiadható lenne a mű.

A bibliai idézetek a Károli-Bibliából származnak, mivel az közkinccs. A PDF-be és EPUB-ba ágyazott betűtípus a Tuffy, mivel az közkinccs.

Tartalom

- I. A pusztán a Bibliára épülő hitről
- II. A Mennyrországhoz szükséges minimális hit keresése
- III. Környezetvédelmi elmélet
- IV. Keresztény-politikai katekizmus
- V. Fekete Árpád vallása
- VI. Engedett-e Jézus a kísértésnek?

I. A pusztán a Bibliára épülő hitről

/ „Az Özönvíz-mítoszokat talán azért találták ki, hogy magyarázatot adjanak arra, hogy tengeri állatok fosszíliai találhatóak a hegyekben.” /

1. A Biblia egyik legfontosabb szereplője, Jézus Krisztus születése után feltehetőleg több, mint kétezer évvel (amikor ezt írom) a Biblia vallásának, a kereszténységnek és egy Bibliával szoros kapcsolatban álló másik vallásnak, az iszlámnak rengeteg követője van: több, mint bármely más földi vallásnak. Ezért is lenne fontos, hogy rámutassunk a Bibliában fellelhető hibákra, amelyek károsak a Bibliát olvasó egyénekre, és ezáltal az emberiségre nézve. Ebben a műben a Bibliának egy logikusan felépített kritikáját szándékozom nyújtani az olvasó számára, amely majdnem ugyanazt az utat járja be, mint az az ember, aki most ismerkedik meg a Bibliával. A Biblia Ószövetségi része (amely nagyjából megegyezik a zsidó vallás szent írásaival) olyan hosszú, hogy a keresztények általában inkább azt szokták javasolni, hogy a Biblia Újszövetségi részével kezdjük a Biblia olvasását, azon belül is az evangéliumokkal (az evangélium szó jelentése: Örömhír). Ezek nagyjából arról szólnak, hogy a Názáreti Jézus (akit a történelemben Jézus Krisztusként ismerünk) az ókorban, Izrael földjén nagyon hatékony tanító és csodás gyógyító tevékenységet végzett, de mivel erősen kritizálta a zsidók egy részét (például a „farizeusokat” és az „írástudókat”, avagy a szent írások ismerőit), és mivel önmagát Isten Fiának (pl. Jn:15:1-6), vagy valamilyen hasonló nagy hatalomnak tekintette (pl. Jn:6:48-58), halálra ítélték és keresztre feszítették. A Biblia szerint azonban a keresztre feszítés által okozott halála után három (vagy kevesebb) nappal feltámadt, és megalapította a kereszténységet. Így szól ez a rész Márk Evangéliumában (Mk:16:14-20):

Azután, mikor asztalnál ülnek vala megjelenék magának a tizenegynek, és szemükre hányá az ő hitetlenségöket és keményszívűségöket, hogy azoknak, a kik őt feltámadva látták vala, nem hívének,

*És monda nékik: Elmenvén e széles világra, hirdessétek az evangyéliomot minden teremtésnek. A ki hiszen és megkeresztelkedik, idvezül; **a ki pedig nem hiszen, elkárhozik.***

Azok pedig, a kik hisznek, ilyen jelek követik: az én nevemben ördögöket űznek; új nyelveken szólnak.

Kígyókat vesznek föl; és ha valami halálost isznak, meg nem árt nékik: betegekre vetik kezeiket, és meggyógyulnak.

Az Úr azért, minekutána szólott vala nékik, felviteték a mennybe, és üle az Istennek jobbjára. Azok pedig kimenvén, prédikálnak mindenütt, az Ur együtt munkálván velök, és megerősítvén az ígét a jelek által, a melyek követik vala. Amen!

Ezek szerint itt olvasható a Bibliának az a része, amely önmagában is rosszabbá teszi a kereszténységet (például) a Buddhizmusnál: „Aki nem hisz, elkárhozik.” (A kárhozat pedig napjainkban azt jelenti: örök szenvedés vár rá a Pokolban.) Néhány féltősebb fiatalnak ez olyan lelki terrort jelenthet, amely vak hitre készítheti őket, és ezáltal akár lelki betegséget is okozhat náluk (de erről talán később). Nem könnyű azonban meghatározni, hogy pontosan miben kellene hinni ahhoz, hogy üdvözljünk. Napjainkban többféle keresztény felekezet van, amelyek mellett más és más érvek szólnak. De egyik közismert felekezet sem híres arról, hogy az átlagos tagjai (1) ördögöket űznek, (2) új nyelveken szólnak, (3) kígyókat emelnek fel, (4) ha valami halálosat isznak, nem árt nekik, (5) betegekre teszik rá kezüket, és azok meggyógyulnak. Ha pedig így van, akkor az új hívő talán mindaddig bizonytalan lesz a saját üdvösségében (és abban, hogy ő elég jó hívő-e), míg ő is képes nem lesz produkálni az említett jeleket. Hasonló okokból, az új hívő valószínűleg nem is akar csatlakozni azokhoz a felekezetekhez, amelyekben nem tud hinni (hiszen nem űznek ördögöt, nem szólnak új nyelveken, nem emelnek fel kígyókat, nem isznak halálosat és maradnak élve utána, és nem teszik rá betegekre a kezüket úgy, hogy azok meggyógyuljanak). Tehát, az új hívő a Bibliát valószínűleg önállóan értelmezi, vagy esetleg

valamilyen keresztény szekta tagja lesz. Ez pedig újabb problémákhoz vezethet...

2. Ott tartunk tehát, hogy az új hívő kezébe vette a Bibliát, és a Márk Evangéliumának végén leírt kárhozattól való félelmében elkezdett vakon hinni benne. Valószínűleg nem gondolt arra, hogy az említett kárhozat csak azokat érintheti, akik Jézus eredeti tanítványainak, az apostoloknak a szavát nem hiszik el (akik pedig állítólag csak azt hirdették, amiket közvetlenül tapasztaltak, lásd 1 Ján: 1:1-3), és valószínűleg arra sem gondolt, hogy a „kárhozat” itt nem örök kárhozatot jelent (az egyik „végső” helyen, Pokolban), és arra sem, hogy Jézus egyszerűen csak hazudott vagy tévedett, amikor ezeket mondta. Ehelyett a evangéliumok (és az azokban leírt hatásos retorika és csodás gyógyulások) szinte hipnotizálhatták őt, és az emberiség tekintélye és tisztelete azt sugallhatták neki, hogy annak keresztény múltja csak jó lehet. Szóval, az új hívő a Bibliának valószínűleg ugyanolyan, vagy talán még nagyobb tekintélyt kezdett tulajdonítani, mint az abban bemutatott apostoloknak. Az is lehet, hogy a csodákban azután kezdett el hinni, miután bármely más spirituális kultúrában, például a parapszichológiában vagy a reikiben elég bizonyítékot talált arra, hogy ilyen csodák létezhetnek. Ez felkelthette az érdeklődését az Újszövetség iránt, amit akár ingyen is megkaphatott buzgó keresztényektől, például a Gedeon Társaság tagjaitól. (Legalábbis így lett keresztény ennek a műnek a szerzője, mielőtt csalódott volna a vallásban.) Tehát, ott tartunk, hogy az új hívő a Bibliát olvassa, amiben úgy érzi, hogy vakon kell hinnie (ha üdvözülni akar). Néhány bibliai részt, például a szeretetről és a gyógyulásokról szóló részeket vagy a Hegyi Beszédet (vagy annak elejét: Mt:5:1-12) szimpatikusnak találhat, más részek felett átsiklik, de ezek közé bekeverve talál olyan részeket is, amikkel nem tud mit kezdeni, mert hátrányosan érintik, de kíváncsivá teszik őt, hogy mi lehet ezek értelme (szóval ezek a meghökkentő részek nagyobb hangsúlyt kaphatnak nála, mint mások). Itt most ezeket a részeket tárgyaljuk. Nézzük először is a hívőnek a szüleivel való kapcsolatáról szóló részeket. Máté Evangéliumában együtt szerepelnek ezek (Mt: 10:34-38):

Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy békességet bocsássak e földre; nem azért jöttem, hogy békességet bocsássak, hanem hogy fegyvert.

Mert azért jöttem, hogy meghasonlást támaszszak az ember és az ő atyja, a leány és az ő anyja, a meny és az ő napa közt;

És hogy az embernek ellensége legyen az ő házanépe.

A ki inkább szereti atyját és anyját, hogynem engemet, nem méltó én hozzám; és a ki inkább szereti fiát és leányját, hogynem engemet, nem méltó én hozzám.

És a ki föl nem veszi az ő keresztjét és úgy nem követ engem, nem méltó én hozzám.

Ennél is „erősebben” fogalmaz Lukács Evangéliuma (Lk:14:25-27):

Megy vala pedig ő vele nagy sokaság; és megfordulván, monda azoknak: Ha valaki én hozzám jó, és meg nem gyűlöli az ő atyját és anyját, feleségét és gyermekeit, fitestvéreit és nőtestvéreit, sőt még a maga lelkét is, nem lehet az én tanítványom. És valaki nem hordozza az ő keresztjét, és én utánam jó, nem lehet az én tanítványom.

Így szól Lukács Evangéliuma a keresztények családi békéjéről (Lk:12:51-53):

Gondoljátok-é, hogy azért jöttem, hogy békességet adjak e földön? Nem, mondom néktek; sőt inkább meghasonlást.

Mert mostantól fogva öten lesznek egy házban, a kik meghasonlanak, három kettő ellen, és kettő három ellen.

Meghasonlik az atya a fiú ellen, és a fiú az atya ellen; és az anya a leány ellen, és a leány az anya ellen; napa a meny ellen, és a meny a napa ellen.

A keresztények új hite sok esetben valóban nincs jó hatással a családi békére, hiszen a családtagokat zavarhatja az új hit. De vajon a hívőnek is proaktív módon „meg kell gyűlölnie” a

családtagjait, és vajon ennek minden esetben így kell lennie? (Máté Evangéliuma szerint elég, ha a keresztény ember jobban szereti Jézust, mint a saját szüleit, és ehhez Lukács Evangéliuma szerint némely esetben szükséges lehet az, hogy meg is gyűlölje őket. A Biblia fordítása és félreérthetősége miatt azonban előfordulhat, hogy a vakon hívó ember még annál is inkább megrontja a kapcsolatát a családjával, mint ahogyan azt Biblia megkívánta volna.) Jó kérdés, hogy hogyan állhat fenn ennek alapján egy keresztény család, keresztény szülők keresztény gyermekeivel... Kommentár nélkül még ehhez a témához tartozik a következő bibliai idézet (1Ján:3:8-10):

A ki a bűnt cselekszi az ördögből van; mert az ördög kezdettől fogva bűnben leledzik. Azért jelent meg az Istennek Fia, hogy az ördög munkáit lerontsa.

Senki sem cselekszik bűnt, a ki az Istentől született, mert benne marad annak magva; és nem cselekedhetik bűnt, mivelhogy Istentől született.

Erről ismerhetők meg az Isten gyermekei és az ördög gyermekei: a ki igazságot nem cselekszik, az egy sem az Istentől való, és az sem, a ki nem szereti az ő atyjafiát.

3. Az imént egy olyan esetet láthattunk, ahol a Biblia gonoszsága vagy legalábbis a helytelen értelmezése problémákat okozhat a hívőnek (aki valószínűleg egyedül értelmezi a Bibliát, hiszen nem talál elég jó csodatévő keresztény mentort és hiteles felekezetet). Nézzünk meg most még egy másik vitatott témát, ahol a Biblia nagy károkat okozhat a vakon hívőnek: ez pedig az öncsonkítással kapcsolatos bibliai részek témája. Máté Evangéliumában a paráznasággal összefüggésben olvasható az öncsonkítás javaslata (Mt:5:27-30):

Hallottátok, hogy megmondattok a régieknek: Ne paráználkodjál!

Én pedig azt mondom néktek, hogy valaki asszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért, immár paráználkodott azzal az ő szívében.

Ha pedig a te jobb szemed megbotránkoztat téged, vágd ki azt és vedd el magadtól; mert jobb néked, hogy egy vesszen el a te tagjaid közül, semhogy egész tested a gyehennára vettessék.

És ha a te jobb kezéd botránkoztat meg téged, vágd le azt és vedd el magadtól; mert jobb néked, hogy egy vesszen el a te tagjaid közül, semhogy egész tested a gyehennára vettessék.

A Biblia újabb fordításaiban a „megbotránkoztat” szó helyett például a „bűnre csábít” kifejezés szerepel. Most nézzük meg azt a bibliai részt, amivel az előbb idézett részt a vakon hívó keresztény összekapcsolhatja (Mt:19:8-12):

Monda nékik: Mózes a ti szívetek keménysége miatt engedte volt meg néktek, hogy feleségeiteket elbocsássátok; de kezdettől fogva nem így volt.

Mondom pedig néktek, hogy a ki elbocsátja feleségét, hanemha paráznaság miatt, és mást vesz el, házasságtörő; és a ki elbocsátottat vesz el, az is házasságtörő.

Mondának néki tanítványai: Ha így van a férfi dolga az asszonynyal, nem jó megházasodni.

Ő pedig monda nékik: Nem mindenki veszi be ezt a beszédet, hanem a kinek adatott.

Mert vannak heréltek, a kik anyjuk méhéből születtek így; és vannak heréltek, a kiket az emberek heréltek ki; és vannak heréltek, a kik maguk herélték ki magukat a mennyeknek országáért. A ki beveheti, vegye be.

A Biblia újabb fordításaiban a „kiherél” szó helyett például a „képtelenné tesz a házasságra” kifejezés, vagy az „eunuch” szó szerepel. Előfordulhat, hogy a vakon hívó az előbb idézett két bibliai rész alapján úgy érzi, hogy csak úgy kerülheti el a paráznaság bűnét, ha kasztráltatja magát. A mi korunkban azonban ez nem olyan gyakori, mint az ókorban, és akár lelki betegnek is tarthatják miatta a vakon hívőt. Ha pedig pszichiátriai gyógyszereket írnak fel neki emiatt, akkor az ezen gyógyszerekhez való hozzászokás után akár már valódi pszichiátriai betegség is kialakulhat nála. Ne is beszéljünk arról az esetről, hogy mi van akkor, amikor a kasztrálás sikerrel jár... (Egyesek szerint az egyik ókeresztény író, Órigenész valóban kasztráltathatta magát.) A

vakon hívőknek az előbb említetteken kívül a Biblia egyéb részei is károkat okozhatnak, álljon itt kommentár nélkül a következő (Mt:5:39-42):

Én pedig azt mondom néktek: Ne álljatok ellene a gonosznak, hanem a ki arczul üt téged jobb felől, fordítsd felé a másik orczádat is.

És a ki törvénykezni akar veled és elvenni a te alsó ruhádat, engedd oda néki a felsőt is.

És a ki téged egy mértföldútra kényszerít, menj el vele kettőre.

A ki tőled kér, adj néki; és a ki tőled kölcsön akar kérni, el ne fordulj attól.

4. Most tegyük fel, hogy a vakon hívő elfelejti a Márk Evangéliumának a végén írt állításokat arról, hogy a hívők (1) ördögöket űznek, (2) új nyelveken szólnak, (3) kígyókat emelnek fel, (4) ha valami halálosat isznak, nem árt nekik, (5) betegekre teszik rá kezüket, és azok meggyógyulnak. Tegyük fel azt, hogy ezek az állítások nem motoszkálnak tovább a vakon hívő tudattalanjában, és ezáltal ő hajlandóvá válik arra, hogy csatlakozzon valamilyen keresztény közösséghez (amelyik nem igazán produkálja az említett jeleket). Melyik keresztény közösséghez csatlakozzon? Akit a Biblia olvasása tett kereszténnyé, ahhoz (eleinte) valószínűleg közelebb állnak a protestáns egyházak, mint a katolikus vagy ortodox egyházak, hiszen a protestáns egyházak (mint pl. a Lutheránus / evangélikus, a református vagy a baptista egyház) hitének alapja (állítólag) elsősorban a Biblia. A protestánsok nem szólítják a papjaikat „atyának”, mint a katolikusok, és ezáltal úgy tűnik, hogy jobban betartják a Biblia erre vonatkozó tanácsát vagy parancsolatát (Mt:23:8-10):

Ti pedig ne hívassátok magatokat Mesternek, mert egy a ti Mesteretek, a Krisztus; ti pedig mindnyájan testvérek vagytok.

Atyátoknak se hívjatok senkit e földön; mert egy a ti Atyátok, a ki a mennyben van.

Doktoroknak se hívassátok magatokat, mert egy a ti Doktorotok, a Krisztus.

Itt persze fennáll az az értelmezési lehetőség, hogy ez a tanács vagy parancsolat csak azoknak az embereknek szólhatott, akikhez akkor Jézus éppen intézte a szavait... de ha ez már belekerült a Bibliába, mégis inkább úgy érezzük, hogy az olvasóknak is szólhat ez. Egy másik bibliai tanács, amit a katolikusok nem tartanak be, hogy a püspökök (és a diakónusok) legyenek egyfeleségű emberek, hiszen a katolikus papok és püspökök vállalják a cölibátust, a papi nőtlenséget, bár a pápa talán házasodhatna (1Tim:3:1-5):

Igaz ez a beszéd: Ha valaki püspökséget kíván, jó dolgot kíván.

Szükséges annakokáért, hogy a püspök feddhetetlen legyen, egy feleségű férfiú, józan, mértékletes illedelmes, vendégszerető, a tanításra alkalmas;

Nem borozó, nem verekedő, nem rút nyereségre vágó; hanem szelíd, versengéstől ment, nem pénzsóvárgó;

Ki a maga házát jól eligazgatja, gyermekeit engedelmességben tartja, minden tisztességgel; (Mert ha valaki az ő tulajdon házát nem tudja igazgatni, mimódon visel gondot az Isten egyházára?)

Rövidebben, a Biblia szerint a diakónusok is legyenek egy feleségűek (1Tim:3:12):

A diakónusok egy feleségű férfiak legyenek, a kik gyermekeiket és tulajdon házaikat jól igazgatják.

Ezt a bibliai javaslatot a katolikusok közül jelenleg csak az „állandó diakónusok” egy része tartja be (bár, a katolikus papi nőtlenség talán védhető úgy, hogy a Timótheushoz írt első levél írásának idején nem volt elég nőtlen férfi papnak, és csak ezért javasolta Pál az egy feleséget, máshol viszont már ő is nőtlenséget javasol: 1Kor:7:7-9). Az előbb említett és egyéb indokok (például a történelemben a katolikus „bűnbocsánatárusok” gyakorlata, vagy a bálványimádáshoz

hasznoló katolikus szentképek és szobrok) alapján a Bibliát olvasó emberhez valószínűleg közelebb állnak a protestánsok, mint a katolikusok. De ez nem jelenti azt, hogy a protestánsok teológiája, liturgiája és szokásai tökéletesek lennének! Más szóval, nem biztos, hogy ők jobban értelmezik a Bibliát annál a tehetséges embernél, aki a Bibliát önállóan olvassa, és a teológiáját pusztán a Biblia alapján építi fel... Bár, az is igaz, hogy a protestánsok is segíthetnek abban, hogy lebeszéljék a vakon hívót arról, hogy meggyűljön a szüleit, vagy kasztráltassa magát. A különböző protestáns egyházak és keresztény közösségek a Bibliát más-más módon értelmezhetik, amelyek között lehet akár nagyjából helyes értelmezés is (ami természetesen nem jelenti azt, hogy a Biblia igaz lenne, vagy a kereszténység jó vallás lenne).

5. A sok hiba, amit a különböző protestáns keresztény felekezetek vétenek, a Bibliában hívó ember kálváriája szempontjából érdekes (ide tartozhat talán: Mt:16:5-12). Tekintsük most ezek közül csak a Baptista Egyházat, mert ezen mű szerzője csak ezt ismerte meg közelebbről. A baptistáknál a „megtérés” által válik valaki kereszténnyé, ami akár a Biblia felületes ismerete után is megtörténhet (ezután azonban ajánlott neki a Bibliát gyakran olvasnia). Csak azt kell elhinnie, hogy megtérés nélkül minden ember (magát Jézus Krisztust kivéve) bűnös, és ebből az állapotból csak Jézus Krisztus áldozata (keresztváltása és feltámadása) által üdvözülhet, ami ingyenes, és csak el kell hinni és el kell fogadni (hogy ő az Úr, és meghalt értünk) és meg kell köszönni (hogy szenvedett „helyettünk” és „miattunk”), ezután pedig a (feltámadásban való) hit által üdvbizonyossága is lehet. A megtérést követi a bemelegítés (a keresztelés megfelelője), amit a baptistáknál felnőttkorban szoktak elvégezni. Nos, ezzel a teológiával van néhány probléma... Az egyik probléma az, hogy Jézus valószínűleg nem „helyettünk” szenvedett: Jézus után az apostolok nagy részét szintén kivégezték, a katolikusoknak pedig szintén szenvedésekben van részük (amelyek egy részét a keresztény mivoltukból fakadóan vállalják), erre mondják azt, hogy „mindenkinek megvan a maga keresztje”. Sok ember talán többet is szenved élete során, mint amennyit Jézus szenvedett. De ez a probléma talán mégsem mond ellent a baptista hitnek, hiszen a hívó elhiszi, hogy Jézus áldozata óvja meg őt a Pokol szenvedéseitől. Viszont úgy tűnik, hogy problémás marad benne az, hogy ez az állítás logikailag önmagára hivatkozik: „Jézus helyettem is szenvedett, ha elhiszem, hogy Jézus helyettem is szenvedett” (de ha nem hiszem el, akkor nem).

A másik probléma az, hogy a Biblia alapján nehéz bizonyítani, hogy Jézust „miattunk” (vagy ahogy némelyik megtérő ima fogalmaz, „miattam”), illetve a „bűneinkért” vagy a „bűneink miatt” feszítették keresztre. Hogyan halhatott meg Jézus a mi bűneinkért (illetve a modern keresztények bűneiért), ha mi még nem is éltünk abban az időben? Hogyan lehetett (volna) később az ok, mint az okozat? Honnan jön ez a hit? Pl. János apostol első leveléből (1Jn:2:2):

És ő engesztelő áldozat a mi vétkeinkért; de nemcsak a mienkéért, hanem az egész világrért is.

Ugyanebből a levélből máshol (1Jn:4:10):

Nem abban van a szeretet, hogy mi szeretjük az Istent, hanem hogy ő szeretett minket, és elküldte az ő Fiát engesztelő áldozatul a mi bűneinkért.

Esetleg Pál apostolnak a Rómaiakhoz írt leveléből (Róm:4:23-25):

*... De nemcsak ő érette iratott meg, hogy tulajdoníttaték néki igazságul,
Hanem mi érettünk is, a kiknek majd tulajdoníttatik, azoknak tudniillik, a kik hisznek Abban, a kik feltámasztotta a mi Urunkat a Jézust a halálból,
Ki a mi bűneinkért halálra adatott, és feltámasztatott a mi megigazulásunkért.*

Vagy Pál apostolnak a Korinthusbeliekhez írt első leveléből (1Kor:15:3-4):

Mert azt adtam előtökbe főképen, a mit én is úgy vettem, hogy a Krisztus meghalt a mi

*bűneinkért az írások szerint;
És hogy eltemettetett; és hogy feltámadott a harmadik napon az írások szerint;*

Hogyan kell az idézett bibliai részeket érteni? Ezek a bibliai részek kommentárként szolgálnak az evangéliumokhoz. Ezek szerint Jézus kereszthalálát a kortársainak a bűnei okozták, amelyben részük volt a tanítványoknak, a zsidóknak és a rómaiaknak is (szóval, több ember kisebb bűnei összeadódtak, és ez vezetett Jézus keresztre feszítéséhez). Valószínűleg így kell tehát érteni azt, hogy Jézus meghalt a világ bűneiért: meghalt a kortársainak a bűnei miatt! Aki pedig a modern korban lesz hiteles keresztény, annak igyekeznie kell elkerülni azt, hogy ez még egyszer megtörténhessen (v.ö.: Zsid:10:26-27), tehát valószínűleg vonakodni fog attól, hogy elfogadja, hogy Jézus meghalt az ő bűneiért is... Egyébként talán a témához kapcsolódik, ahogyan Jézus a farizeusokat szidja (Luk:11:47-48), szóval talán nem véletlen, hogy Jézus így beszél (Mt:23:29-32):

*Jaj néktek képmutató írástudók és farizeusok! mert építitek a próféták sírjait! és ékesgetitek az igazak síremlékeit.
És ezt mondjátok: Ha mi atyáink korában éltünk volna, nem lettünk volna az ő bűntársaik a próféták vérében.
Így hát magatok ellen tesztek bizonyosságot, hogy fiaik vagytok azoknak, akik megölték a prófétákat.
Töltsétek be ti is a ti atyáitoknak mértékét!*

Az ókeresztények az Apostoli Hitvallás (avagy a Credo, vagyis a Hiszekegy ima, az „apostolok jele” vagy a „hit szabálya”) elmondását követelték meg a bemelegítés (avagy a keresztelés) feltételeként, ez pedig nem tartalmazza azt, hogy Jézus Krisztus az új hívő bűnei miatt (illetve helyette, vagy akár őérte) halt volna meg (v.ö.: Róm:10:9). Így szól ez a hitvallás tíz pontba szedve, kissé átalakítva (a Tíz Parancsolathoz hasonlóan két kéz öt-öt ujján megszámlálható módon):

1. Hiszek egy Istenben, mindenható atyában, mennynek és földnek teremtőjében.
2. És Jézus Krisztusban, az ő egyszülött fiában, a mi Urunkban, aki fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától, szenvedett Poncius Pilátus alatt; megfeszítették, meghalt és eltemették.
3. Alászállt a poklokra, harmadnapon feltámadt a halottak közül,
4. fölment a mennybe, ott ül a mindenható Atyaisten jobbján, onnan jön el ítélni élőket és holtakat.
5. Hiszek Szentlélekben.
6. Hiszem a Szent Egyházat,
7. a szentek közösségét,
8. a bűnök bocsánatát,
9. a test feltámadását
10. és az örök életet. Ámen.

Amikor ezen mű szerzője a baptistákhoz járt, nem találkozott ott az Apostoli Hitvallással. Ez és egyéb indokok (például a baptista dalokban fellelni vélt hibák, illetve a baptista megtérés üdvbizonyosságának hiánya) alapján inkább a Római Katolikus Egyházba kezdett el járni. (Az Apostoli Hitvallásról egyébként Tyrannius Rufinus ókeresztény író is írt.)

6. Most tegyük fel, hogy az új hívő elfelejti azokat az előzőleg említett bibliai részeket (és egyebeket), amelyek a Római Katolikus Egyház ellen szólnak, és megismerkedik a katolikus hittel, abban a reményben, hogy az valódi megszentelődést tud nyújtani a számára. Erős érv szólhat emellett: a katolikusok hagyománya töretlen úton jut el a hívőkhöz. A katolikusok hite

szerint Jézus Krisztus kegyelmét és a megszentelődést a „szentségekből” való részesedés által lehet igényelni (ez tehát egyszerűbb, mint az azon való morfondírozás, hogy én most megtértem-e már, vagy még nem). A Római Katolikus Egyház hétféle szentséget kínál: ezek (1) a keresztség, (2) a szentgyónás (bűnbocsánat), (3) az Eucharisztia (vagy „áldozás”), (4) a bérmálkozás, (5) a házasság, (6) az egyházi (papi) rend, és/vagy (7) a betegek kenete (vagy utolsó kenet). Ezek a szentségek állítólag nem csak a bűnök bocsánatát hozhatják el a hívő számára, hanem képesek lehetnek akár arra is, hogy megszenteljék őt úgy, hogy később ne kövesse el ezeket a bűnöket. A szentségekhez való járulás reményében az új hívő részt vehet katolikus hittan órákon, elolvashat katolikus hittan könyveket, megismerheti a Katolikus Egyház Katekizmusát (KEK), stb. A jelen műnek nem feladata az, hogy ezt mind megismertesse az olvasókkal, hanem akit érdekel, nézzen utána...

A lényeg, hogy a Római Katolikus Egyház újabb csalogásokat tartogathat az új hívő számára, és könnyen lehet, hogy a megszentelődése nem jár sikerrel. A katolikusok szerint halálos bűnt követ el az, aki (szándékosan) elmulasztja a heti egy szentmisén való megjelenést. A szentmiséken általában a következőket kell (vagy legalábbis szokták) mondani lelkiismeretvizsgálat után („mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa”):

Gyómon a mindenható Istennek és nektek, testvéreim, hogy sokszor és sokat vétkeztem, gondolatlanul, szóval, cselekedettel és mulasztással: én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem. Kérem ezért a boldogságos, mindenkor szeplőtelen Szűz Máriát, az összes angyalokat és szenteket, és titeket, testvéreim, hogy imádkozzatok értettem Urunkhoz, Istenünkhöz.

Azonban lehetséges, hogy egy ott megjelenő hívőnek nincsen (viszonylag) „igen nagy” vétké, és ezáltal a kötelező szentmisén való részvétel (illetve az említett rész elmondása) károkat okoz neki (v.ö. Róm:14:23). Talán az „igen nagy” vétek nem „viszonylag nagy” vétket jelent, hanem a latin „mea maxima culpa” kifejezést másképpen kellene magyarra fordítani, de ez akkor is a Magyar Katolikus Egyház ellen szól. (Ne is beszéljünk arról, hogy ez a kérés szükségtelenül zavarhatja Szűz Máriát, valamint az összes angyalokat és szenteket, minden szentmisén.) Vannak egyéb dolgok is a katolikusok liturgiájában, amelyeket nehéz elfogadni. Például ilyen az a mondat, amit hamvazószerdán mondanak a papok az embereknek:

Emlékezz ember, hogy por vagy és porrá leszel.

Hogyan lehetne ez igaz, amikor az emberi test több, mint 50%-a víz, és az ember testből és lélekből áll? Ha pedig van a katolikus liturgiának olyan része, amelyet nem tudunk elhinni, akkor mindjárt szkeptikusabban állunk hozzá a katolikus liturgia (és dogmatika) egyéb részeihez is. Ez pedig valószínűleg ahhoz vezet, hogy szakítunk a Római Katolikus Egyházzal is. Összefoglalva: könnyen lehet, hogy az új keresztény hívő nem talál megfelelő keresztény közösséget, és a hitét pusztán a Bibliára kell építenie. A Biblia szerint ilyenkor még mindig van számára remény (Mt:18:20):

Mert a hol ketten vagy hárman egybegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.

7. A pusztán a Bibliára épített hittel kapcsolatban az az egyik probléma, hogy a Biblia különböző nyelvekre való fordításai hibásak lehetnek, és a magyar nyelvű fordításai is nagyban eltérhetnek egymástól. Ezért a hitét komolyan vevő keresztény ember szükségét érezheti annak, hogy beszerezze a Biblia különböző fordításait, és/vagy megtanulja a Biblia eredeti nyelveit: a hébert (az Ószövetség nyelvét) és az (Újszövetség nyelvét, az) ógörögöt (esetleg még a latint vagy az arámit is). De mivel a latin és az ógörög nem élő nyelvek, valószínűleg nem lehetséges azokat tökéletesen megtanulni. A hívő ezután ráébredhet arra, hogy a források, amelyekből a Bibliát a mai nyelvekre fordítják, szintén eltérhetnek egymástól, még akár az ősatyák életkoraiban is. Ezen kívül arról is tudomást szerezhet, hogy a protestáns kereszténység a Bibliának csak 66 könyvét fogadja el (tartja kanonikusnak, igaznak, és Istentől ihletettnek), míg a katolikus

kereszténység ezeken kívül még 6 másik ószövetségi könyvet (a deuterokanonikus könyveket) is a Bibliába helyezi, ezáltal a katolikus Biblia 72 könyvből áll. Napjainkban az Interneten szerencsére elég sok anyagot lehet találni a Biblia-fordítások témájában, ajánlanám például következő angol nyelvű honlapokat:

NET Bible (.org)
BibleGateway (.com)
The Skeptic's Annotated Bible

A pusztán a Bibliára épített hittel az a másik probléma, hogy a Teremtés Könyve (és a Bibliának néhány másik része) túlságosan hihetetlen, és ellentmond a tudomány jelenlegi állásának. A Biblia szerint a Föld nem több, mint 10000 éves, míg a tudomány szerint több, mint 4 milliárd éves. Ezt talán úgy lehetne megmagyarázni, hogy Isten lelke a világnak nem több, mint 10000 éves állapotát választotta ki magának, és ebben az időben költözött bele az emberbe. A kiválasztás és a teremtés pedig rokon értelmű szavak, hiszen a teremtés azt jelenti, hogy kiválasztja a nem létezők közül a létezőt. Azonban a Teremtés Könyvének egyéb részei továbbra is hihetetlenek maradnak. Nehezen hihető, hogy Isten a földön élő állatokat egy (földi) nappal azután teremtette, miután a vízi és a levegőben élő állatokat (1Móz:1:19-25). Noé bárkájának és a globális Özönvíznek a története szintén túlságosan hihetetlen (1Móz:6-9). Egyébként érdekes, hogy sok természeti nép mítoszai között meg lehetett találni a Noé történetéhez hasonló történeteket. Néhány ilyen történet szerint az Özönvizet egy csónakban, egy hegyen, egy fán, vagy egy hegyen lévő fán, vagy, amint a Biblia írja, egy hegyen megfeneklett bárkán élték túl. Egy spekuláció szerint ebben az időben még nem voltak nagyon magas hegyek, és ezért tudta a víz belepni azokat. Az Özönvíz után azonban magasabb hegyek keletkeztek, és ekkor történhetett a kontinensvándorlás is, Péleg idejében (1Móz:10:25). Mégis hihetetlen marad, hogy hogyan férhetett el az egész Föld szárazföldi élővilága egy bárkában, és hova lett az a sok víz, ami belepte a legmagasabb hegyeket is (stb). Néhány keresztény talán úgy gondolná, hogy az Ószövetség könyveit nem kell elhinnie a keresztényeknek, csak az Újszövetség könyveit. Azonban az Újszövetség szerint Jézus Krisztus utal Noéra (Mt:24:38), Ábrahámra (Jn:8:56-58), a Tíz Parancsolatra (Mk:10:19), Jónásra és Salamonra (Mt:12:40-42), stb. Tehát, ha megcáfolják az Ószövetséget, azzal valószínűleg borul a Jézus Krisztusba vetett hit is (hiszen nem marad tévedhetetlen). Összefoglalva, a pusztán a Bibliára épülő hittel rengeteg probléma van, amelyeknek a megoldása rengeteg szabadidőt elvehet a keresztényektől. Ezáltal ők versenyhátrányba kerülhetnek a többi emberrel szemben a gazdasági sikerek tekintetében. A sok csalódás után pedig elérkezhet annak az ideje is, hogy szakítanak az egész kereszténységgel.

8. 2019. december 24-én úgy éreztem, hogy befejeztem ezen könyv egy előző változatának a kéziratát. Később, még aznap az anyukámmal egy dokumentumfilmet néztünk a tévében (azért, hogy együtt legyünk Karácsony este), ez a dokumentumfilm pedig arról szólt, hogy hogyan ismerhette meg a világ a Biblia legrégebbi forrásait, mint például a **Codex Sinaiticus**-t. Ebben a dokumentumfilmben pedig egy nagyon érdekes dolgot mondtak Márk Evangéliumáról: azt, hogy annak vége nincs benne a Codex Sinaiticus-ban! Ezért még aznap utánanéztem ennek az információnak a WikiPedia-ban is, és valóban, az is azt írta, hogy (többek között) a következő rész: „**Mk:16:9-20**” nincs benne sem a **Codex Sinaiticus**-ban, sem pedig a **Codex Vaticanus**-ban (amelyeket a Biblia legjobb eredeti forrásainak tartanak)! Ennek megfelelően, a Mk:16:14-20 és ezen belül is a Mk:16:16 kritikája, amiről írtam, a keresztények számára is elfogadható lehet, hiszen a megoldás az lehet, hogy ezek a részek valójában nem is tartoznak a Bibliához. Ez pedig egy jó hírt jelenthet sok ember számára: ezek szerint nem biztos, hogy igaz az, hogy „aki nem hisz, elkárhozik”, mivel tudomásom szerint csak ez a bibliai rész ítéli kárhozatra a hitetleneket. Ha már itt tartunk, azért érdemesnek látom megemlíteni, hogy Jézus hogyan vélekedhetett az Ószövetség (vagy annak egy részének) szövegéről (Mt:5:18):

Mert bizony mondom néktek, míg az ég és a föld elmúlik, a törvényből egy jóta vagy egyetlen pontocska el nem múlik, a míg minden be nem teljesedik.

Ezt az állítását egyébként úgy kezdte, hogy „bizony mondom néktek”, tehát bizony mondhatott a tanítványainak hamis dolgot is, ha a „bizony mondom néktek” hozzátételével az egész mondat igazzá vált (v.ö. Mt:24:34). Ez ahhoz hasonló, mintha azt mondanám: „bizony mondom, hogy kétszer kettő az öt”... ha ezt kimondom, akkor az egész mondat igaz lesz, még akkor is, ha annak második tagmondata hamis (lásd még Mt:5:37).

9. További bibliai részek, amelyeket (én, Fekete Árpád) nem kedvelek:
1Kor:16:22, Fil:2:9-11, 1Kor:7:22, Mt:15:21-28, Mk:13:12

II. A Mennyszághoz szükséges minimális hit keresése

/ „A buddhizmus első nemes igazsága szerint az életben (sok) szenvedés van.” /

1. A legtöbb ember eredetileg agnosztikus, ami azt jelenti, hogy nem hisz el semmi fontosat, amelynek nem látja annak elég jó bizonyítását, és nem hiszi el ennek az ellentétét sem, ha az sincs bizonyítva. Viszont mégis könnyen elhiheti a családjának és a barátainak szavait, és a civilizáció általános tudását is szigorú bizonyítás nélkül, ami azt jelenti, hogy általában nem keresi a tévedhetetlenséget. Ha ki akarnánk zárni a hibák és a hamisságok minden lehetőségét, az olyan sok mentális munkába kerülne, ami az átlagembert boldogtalanná tehetné. Ezért a civilizációnak úgy kell működnie, hogy a hamisságokat minimálisra csökkentse, úgy hogy nem csak az egyén, hanem a rendszer is kiszűrje a hamis dolgokat.

Másrészről, ha a kereszténység vagy valamilyen hasonló vallás igaz lenne, az egyéneknek szükséges lenne hinni benne, hogy megóvják magukat az örök szenvedéstől. Ez azt jelenti, hogy fel kellene adniuk az agnosztikus tökéletességet, hogy egy másfajta tökéletességre tegyenek szert, ami örök és boldog életet jelenthetne a számukra, ha ez a vallás igaz. Ez általában azt jelenti, hogy valamilyen bizonyítatlan dologban való hit filozófiailag megokolható, ha az azt alátámasztó érvek elég fontosak. Ez azonban attól is függ, hogy melyik vallásban hisz az ember. Ha kötelező énekelni sok megkérdőjelezhető dalt, vagy kötelező elhinni sok dogmát, akkor az mentális konfliktusokat okozhat a hitetlen elméjében, és a különböző vallásokban hívő emberek között is.

Ez volt az oka a baptista felekezettől a Római Katolikus Egyházhoz történő utamnak, és a Római Katolikus Egyháztól a természetes teológiához való térésemnek is. A természetes teológia a filozófiai teizmust (istenhitet) támogatja, egy olyan hitet, amelyik istenérvekre alapszik, nem pedig vallási szövegekre. Tulajdonképpen, én meglegedhetnék azzal, hogy a természetes teológiát gyakorlom és védem a környezetet, de ha nem hiszek a kereszténységben, és talán nem is tartom be annak néhány parancsolatát, akkor a Biblia a Pokolra (vagy valami hasonlóra) ítél engem, legalábbis így tudom / tudtam. Ennek egyesítése a vallás hatalmának megfigyelésével magában is egy erős késztetést jelentett a számomra ahhoz, hogy megpróbáljak hinni benne. Egy másik erős késztetést jelenthet a hit irányába az, ha az embernek szüksége van gyógyulásra, amiben ez a vallás segíthetne.

Valószínűleg a világnak is jót tenne, ha Isten létezne és segítene, mert kell egy erő, ami korlátozza az emberiség technológiai hatalmát, hogy megmentsen bennünket azoktól a nagyon gonosz dolgoktól, amelyeket ezek a technológiák lehetővé tettek. Tehát a vallás fogalma egy kívánt és pozitív dolog, csak a jelenlegi vallások túl rosszak (lehetnek) ahhoz, hogy higgyünk bennük. Ahogyan már említettem, egy nagyon fontos probléma ezekkel a vallásokkal az, hogy túl sok dolgot kell elhinni hozzájuk, és ezek között lehetnek olyan pontok, amelyeket nem tudunk elfogadni. Mivel rengeteg egymásnak ellentmondó vallás létezik, nagy valószínűséggel igazunk van akkor, ha nem hiszünk bennük. Viszont lehetséges, hogy ezeknek a vallásoknak a minimális verziói jobbak, ahol a minimális verzió azt jelenti, hogy a legkevesebb dolgot kell elhinni hozzájuk. Még ezekben a minimális verziókban is túl nehéz lehet hinni, különösen ha úgy véljük, hibát találtunk az adott vallás legfőbb szent szövegében... de ha el tudjuk hátrítani ezeket az akadályokat a hit elől további gondolkodással, akkor a hitünk feltámadhat. Ami engem illet, engem különösen érdekelt a keresztény hit minimális verziójának megértése.

2. Van már némi alapvető tudásom az emberiség legnagyobb és leghíresebb vallásairól, vagy legalábbis tudom hogy léteznek. Nekem úgy tűnik, hogy a legtöbb vallás nem ítéli el azokat az embereket, akik nem hisznek bennük, hanem úgy gondolom, hogy el tudják fogadni azt, hogy az örökkévalóság az etikus emberek számára mindenképpen boldogság lehet, és a vallások csak abban segítenek, hogy az emberek etikusabbak lehessenek. Sok vallás nem is próbálkozik

erősen azzal, hogy megtérítse az embereket, hanem a legtöbb követőjük azoktól az emberektől származik, akik a vallások kialakulásának idején jelen voltak. Van azonban két nagy kivétel, amelyek jelenleg a Föld legnagyobb lélekszámú és talán a leghíresebb vallásai: a kereszténység és az iszlám. Ugy tűnik, hogy mindkettő elítéli azokat az embereket, akik nem hisznek bennük. Tulajdonképpen, ez a fő oka annak, hogy írom ezt a könyvet.

Az iszlámról nem tudok sokat, csak kívülről ismerem (bár a Korán angol nyelvű fordítását már meghallgattam hangoskönyvként). A kereszténységről azonban úgy gondolom, hogy többet tudok, mint az átlag keresztény, mivel baptista és katolikus környezetben is voltam (amelyek jelentősen különböznek egymástól), és sokszor elolvastam az Újszövetséget is. Ezért természetes, hogy a kereszténységet fontosabbnak tartom az iszlámnál a művemben.

Az iszlámot akár egy keresztény felekezethez is számon lehetne tartani, mint az arianizmust (Arius nevéből, aki nem fogadta el a Szentháromságot akkor, amikor a kereszténység kialakult), abban az esetben, ha a legtöbb keresztény nagyban félreértette volna a Bibliát. Jegyezzük meg, hogy ez nem azt jelenti, hogy ennek az írásának idején már elfogadtam volna a kereszténység valamilyen formáját a minimális hitként, hiszen sok más lehetőség is van, amit meg lehet vizsgálni. Írhatnék például a noahidizmusról („Noahidizm”), ami olyan zsidó tanításokon alapul, amelyek arra tesznek javaslatot, hogy a nem zsidók milyen hitet („Noé hét törvényét”) válasszanak annak érdekében, hogy a zsidók jó barátai lehessenek hosszú távon (jegyezzük meg, hogy mind a kereszténység, mind az iszlám a Tóra hatása alatt áll, ami eredetileg főleg a júdaizmus, a zsidó vallás szent könyveinek egy része). Írhatnék továbbá a Ji Csingről (a Változások Könyvéről), ami egy kínai klasszikus, amit egy Noéhoz hasonló karakternek tulajdonítanak (Noéről a Tóra, és azon belül a Teremtés Könyve is ír). Írhatnék még a sámánizmusról is, beleértve a transz gyakorlatát, ami egy olyan elmeállapot, amit János apostol is gyakorolt a Bibliában található Jelenések Könyvének egy fordítása szerint. Írhatnék még a buddhizmusról és más keleti vallásokról, ahonnan talán a „napkeleti bölcsek” (Mt:2:1-12) jöhettek azért, hogy a gyermek Jézusnak ajándékokat vigyenek (legalábbis, keletről jöttek a Biblia szerint, és tudjuk, hogy az ógörögök, akik szobrokat szoktak készíteni, kapcsolatban voltak Indiával Nagy Sándor hódításai óta, és néhány történész szerint emiatt is születtek az indiai Buddha-szobrok). Tanulmányozhatnám még az ókori Egyiptom vallásait is, ahol a gyermek Jézus emberi része tanulhatott néhány dolgot (legalábbis, a gyermekkorának egy részét Egyiptomban töltötte a Biblia szerint - Mt:2:13-23), és természetesen írhatnék még Julius Caesarról is, akit szinte (vagy teljesen) istennek tartottak a világnak azon a részein, amelyeket meghódított (néhány történész szerint), és neki ugyanaz a monogramja, mint Jézus Krisztusnak! De ahelyett, hogy ezekről a dolgokról írnék, filozofikusabb vizsgálódásokat terveztem.

3. A Bibliában Márk Evangéliuma végének (Mk:16:14-20) értelmezésén gondolkodtam. Mivel a Károli Biblia közkinccs, ebből a régi fordításból idézem ezt a részt (miként tettem azt korábban is):

Azután, mikor asztalnál ülnek vala megjelenék magának a tizenegynek, és szemükre hányá az ő hitetlenségöket és keményszívűségöket, hogy azoknak, a kik őt feltámadva látták vala, nem hívének,

*És monda nékik: Elmenvén e széles világra, hirdessétek az evangéliomot minden teremtsének. A ki hiszen és megkeresztelkedik, idvezül; **a ki pedig nem hiszen, elkárhozik.***

Azok pedig, a kik hisznek, ilyen jelek követik: az én nevemben ördögöket űznek; új nyelveken szólnak.

Kígyókat vesznek föl; és ha valami halálost isznak, meg nem árt nékik: betegekre vetik kezeiket, és meggyógyulnak.

Az Úr azért, minekutána szólott vala nékik, felviteték a mennybe, és üle az Istennek jobbára. Azok pedig kimenvén, prédikálnak mindenütt, az Úr együtt munkálván velök, és megerősítvén az ígét a jelek által, a melyek követik vala. Ámen!

Szerintem a legtöbb keresztény, beleértve a fiatalabb önmagammat is, a hívést („hisz”, „hiszen”) úgy értelmezi, hogy az egész kereszténységben hinni kell, nem csak annak némely részében. De jó kérdés az, hogy mit nevezünk a kereszténység egészének. Itt vannak a következő variációk:

- a Római Katolikus Egyház: ezen verzió szerint főleg az Egyház szentségei tudják megadni az embereknek a Mennysorsághoz szükséges kegyelmet, ahol a keresztség a szentségek egyike (és első tagja). Ami a szentségekhez való járuláshoz szükséges hitet illeti, az olvasó valószínűleg megtalálhatja a „Katolikus Egyház Katekizmusát”, illetve megnézheti ezt az Egyházat belülről is.

- a görög katolikus, az ortodox, a kopt, és talán az anglikán egyházak (stb.): ezeket az egyházakat nem ismerem olyan jól, de szerintem hasonlóak a Római Katolikus Egyházhhoz, mivel a tanításaikat valószínűleg töretlen hagyományra építik, és hisznek a szentségekben is. Viszont a szentségek vételéhez szükséges hit ezekben az egyházakban más lehet. Ahogyan én tudom (az olvasmányaim alapján), csak az „Apostoli Hitvallás” volt szükséges a kereszteléshez (vagy bemelegítéshez), mielőtt az „Egyház” több felekezetre szakadt volna. Azóta, ezek a felekezetek több más dologban való hitet is megkövetelhetnek.

- a protestáns egyházak, avagy azok a felekezetek, amelyek az úgynevezett „reformációra” alapulnak: ahogyan én tudom, a legtöbb ilyen egyháznak megvan a maga katekizmusa vagy valami hasonlója, ezek pedig különböznek egymástól, de az a lényeg, hogy mind elfogadják a Bibliát a hitük elsődleges forrásaként, csak más-más módon értelmezhetik azt. Majdnem mindegyikük elveti a szentségeket (kivéve talán az evangélikus, vagy lutheránus egyházat), és hangsúlyozza a Jézus Krisztus áldozatában való hitet, mint a kegyelem fő feltételét, ezt pedig inkább elhinni kell, mint megtapasztalni.

- félig-keresztények: természetesen, sok más ága is van a kereszténységnek, mint például az Unitárius Egyház, a Jehova Tanúi, vagy a mormonok (stb.) a saját extra dolgaikkal, amikben hinni kell, és/vagy a Szentháromságban való hit nélkül. Ezeket a tanításokat azonban még a protestáns egyházak sem tartják kereszténynek.

- magának a Bibliának a szövege: a mai főbb felekezetekkel összehasonlítva, a Biblia szövege elég kevés hitet követel meg az üdvözüléshez, pl. Pál apostol szavaival élve a Rómaiakhoz írt levélben (Róm:10:9): „Mert ha a te száddal vallást teszel az Úr Jézusról, és szívedben hiszed, hogy az Isten feltámasztotta őt a halálból, megtartatol.”

- talán elég hinni Jézusnak néhány tanításában: a véleményem szerint nem kell hinnünk mindenben, amit egy ember mond, még akkor sem, ha az az ember egy apostol. Szóval, az „aki nem hisz” azt is jelentheti, hogy „aki nem hisz semmit” (vagy „aki nem hisz egy bizonyos dolgot, vagyis az evangéliumot, vagy más szavakkal, az Örömhírt: az Újszövetség azon részeit, amelyek számunkra Örömhírt jelentenek”), nem pedig azt jelenti, hogy „aki nem hisz el mindent”. Az első értelmezés szerint csak azok az emberek kárhoznak el ebből az okból, akik egyáltalán nem hisznek el semmit (vagy azok, akik csak a rossz dolgokban hisznek). Viszont az apostolok valószínűleg jó sok dolgot mondtak, amelyek között lehetett sok hihető is. Itt a hit erénye azt a bölcsességet jelenti, ami ahhoz szükséges, hogy az ember egyetértsen a tanításokkal.

Tehát, összegyűjtöttem a Mk:16:16 lehetséges értelmezéseit (arra az esetre, ha ez igaz lenne). Szerintem csak a hatodik út lehet kompatibilis a filozófiai teizmussal és a természetes teológiával, bár talán mégsem. Idézhetem itt még azt is, hogy mi tudott nekem adni némi új hitet:

„A két legnagyobb világvalláson gondolkodtam – a kereszténységen és az iszlámon – és azon, hogy mindkettő Jézus Krisztusra vezethető vissza, szóval Jézus nagyobb mértékben befolyásolta az emberiséget, mint bárki más (a kereszténység a Szentháromságban hívők, az

iszlám pedig a Szentháromságban nem hívő, de Jézust tisztelő monoteistáktól ered). Izrael, Jézus történetének a bibliai helyszíne az Eurázsia-Afrika szuperkontinensnek a közepét foglalja el, de csatlakozik az Atlanti-óceánhoz és az Indiai-óceánhoz is a Földközi-tengeren, illetve a Vörös-tengeren át. Ezen kívül, az európai vagy közel-keleti eredetű népek – akik véleményem szerint a legszebbek – vallják azokat a vallásokat, amelyeket ő alapított. Ennek alapján arra gondolhatunk, hogy a kereszténység és az iszlám létrejötte valóban Isten akarata lehetett... azonban ez nem jelenti azt, hogy ezek a vallások helyesek lennének! Ugy is lehet értelmezni a kereszténység és az iszlám létrejöttét, mint azt a Bibliai részt, amiben Mózes kettéválasztotta a Vörös-tengert (2Móz:14). Tehát, valószínűleg azoknak lehetett a legtöbb esélye az üdvösségre, akik a két hit (a kereszténység és az iszlám) között helyezkedtek el valamilyen módon...”

Kiegészítés: az is lehet, hogy a Mk:16:14-20 eredetileg nincs is benne a Bibliában, hiszen nincs benne sem a Codex Sinaiticus-ban, sem pedig a Codex Vaticanus-ban... erről az előző nagy fejezet végén írtam bővebben.

4. Lehetséges, hogy az Apostoli Hitvallás néhány pontját később meg lehet majd cáfolni nagy tudással és erős spirituális hatalommal, legalábbis nem tudjuk, hogy valaha is lehetséges lesz-e annak megcáfolása. Ez azt jelenti, hogy a benne való hit filozófiailag nem tökéletes, vagy más szóval, ha örökre hiszünk benne bizonyítás nélkül, akkor megvan a kockázata annak, hogy örökre kielégítetlen marad azon igényünk, hogy csak a tökéletes igazságot ismerjük meg. Néhány ember számára ez belső szellemi konfliktust okozhat, mivel ilyenkor a hitnek és a hitetlenségnek is van néhány hátránya. Ezért ők egy racionálisabb hitet kereshetnek.

Ami a racionalitást illeti, az agnoszticizmus tűnik a legracionálisabb elmeállapotnak, mert nem hisz semmi olyanban, ami nincs bizonyítva. Sok ember élhet boldog életet agnosztikusként, vagy más szavakkal, nem ítélve semmi olyan kérdésben, amelyre a válasz nincs bizonyítva. Viszont lehetnek esetek, amikor az embereknek némi hitre van szükségük, vagy legalábbis szükségük lehet azokra az előnyökre, amelyeket állítólag a hit tud megadni néhány embernek. Például, akiknek olyan hosszan tartó betegségei vannak, amelyeket nem tud meggyógyítani a hagyományos orvostudomány, azok a hittel erősíthetik meg a reményeiket egy eljövendő gyógyulásban. De a spirituális gyógyulás nem kell, hogy a hittel álljon kapcsolatban, hiszen az is lehetséges, hogy néhány embert ennek az ellenkezője tud meggyógyítani: a hitetlenség.

Mindenesetre megvan a lehetősége annak, hogy nem bizonyított dolgokban higgyünk, és mégis filozofikusak maradjunk. Ez pedig olyan bizonyítatlan dolgokban való hitet jelent, amelyeket filozófiailag nem lehet megcáfolni. Ahogyan említettem, az Apostoli Hitvallás néhány része, mint például a szűztől való születés gyakorlatilag bebizonyíthatatlan lehet, és ezen kívül gyakorlatilag megcáfolhatatlan is, de egy nálunk nagyobb lény talán mégis megcáfolhatná azt. Más szavakkal, nem tudjuk bizonyítani azt, hogy ez tényleg megcáfolhatatlan. Viszont lehetnek más részei a hitnek, amelyek bizonyosan nem megcáfolhatók, mint például Isten létezése. Soha nem leszünk képesek arra, hogy Isten létezését megcáfoljuk, ahhoz hasonlóan, mint ahogy sosem leszünk képesek arra sem, hogy bebizonyítsuk, hogy az Univerzum törvényei valóban egyetemesek. Még ha meg is tudnánk magyarázni (és megjósolni) az egész Univerzumot Isten nélkül, Isten akkor is létezhet. Hasonló filozófia miatt, a következő tanácsot írtam:

*Ne zárjuk ki annak a lehetőségét, amit talán be lehet bizonyítani,
és ne higgyük el azt, amit talán lehetséges megcáfolni.*

Ez a tanács az ateistákat is agnosztikusabbá teheti. Csak van vele egy probléma: nem úgy tűnik, hogy kompatibilis lenne a kereszténységgel, vagy legalábbis annak a leghíresebb modern kori értelmezéseivel, amelyeket az előző fejezetben soroltam fel, kivéve az enyémet: miszerint elég lehet Jézus Krisztus néhány tanításában hinni (de nem tiszta, hogy melyekben). Mindenesetre nehéz elképzelni, hogy a kereszténységnek ez az értelmezése lenne igaz (amelyik a kereszténységet azzal a tanáccsal keveri, amelyet idéztem). Tehát, úgy tűnik, hogy könnyebb hinni abban, hogy a kereszténység (és az Apostoli Hitvallás) igaz, vagy könnyebb egyáltalán

nem hinni benne. Vagy egy kereszténységhez hasonló vallásra alapozzuk a hitünket, vagy egy olyan filozófiára, amelyet itt idéztem. Ez utóbbi filozófia azonban már kompatibilis a természetes teológiával, tehát ezután arról írok még.

5. Nem akarok a természetes teológia és a filozófiai teizmus történetének unalmas részleteiről írni, hanem azt javaslom, hogy az olvasóim nézzenek utána ezeknek a kifejezéseknek (és azok leírásainak) online vagy offline enciklopédiákban, mint például a WikiPedia-ban. Ezekről a témákról olyan klasszikus könyvekben is lehet olvasni (angolul), mint:

William Paley - Natural Theology
Thomas Paine - The Age of Reason

Viszont ezen kifejezéseknek (vagy hitrendszernek) a definiálása megérdemel itt legalább egy fejezetet. A teizmus, a nevéből adódóan csak az istenben való hitet jelenti, ami lehet akár monoteizmus (egy istenben való hit), vagy politeizmus (több istenben való hit). A filozófiai teizmus olyan, istenben való hitet jelent, amelynek főleg filozófiai indokai vannak, nem pedig szokás, hagyomány vagy bármiféle terror. Viszont a volt keresztények (például) nagyobb eséllyel fognak hinni a filozófiai teizmusban, mint azok az emberek, akik nem részesültek vallási oktatásban. Ezáltal a filozófiai teizmusban hívó volt keresztények (vagy ex-keresztények) úgy tekinthetnek önmagukra, mintha gyermekkorukból felnőttek volna. Ebből az okból, és például Arisztotelész filozófiája miatt is, a filozófiai teizmus általában filozófiai monoteizmust jelent a gyakorlatban. Szóval, ennek az általános hitrendszernek a neve „filozófiai teizmus”, de vannak ennek speciális fajtái, mint például a deizmus (olyan monoteizmus amely kizárja a csodák lehetőségét), vagy panteizmus (amely a világegyetemet tekinti Istennek), esetleg a panenteizmus (amely szerint a világegyetem részeinek maguknak is isteni rangja van, de ezen kívül is megtalálható az Isten).

A „természetes teológia” egy másik kifejezés ebben a témában, de ez önmagában nem jelent semmilyen hitet vagy hitrendszert, ez csak annak a módszernek a neve, amivel Isten kérdését megközelítjük, akár hittel vagy anélkül. A természetes teológia a teológiának (a filozófia vagy tudomány egy ágának) egy olyan fajtája, amelyik nem tételezi fel azt, hogy egy vallásos irat vagy hagyomány igaz lenne, vagy Istentől származna, hanem ehelyett megpróbálja a hittel kapcsolatos tudást megbízható (természetes, logikus, racionális) érvekkel levezetni azokra a dolgokra alapozva, amelyeket a nagyközönség képes lehet megtapasztalni a természetben... Az eredeti definíció szerint a tisztán logikai (transzcendentális) istenérvek (mint pl. Anzelm ontológiai istenérve) nem tartoznak a természetes teológiához, de néhány ember ezeket is értheti alatta, tehát lehet egy kis kavarodás a kifejezéssel kapcsolatban, de a véleményem szerint ez nem számít, mivel én nem fogadom el az ilyen istenérveket (más szavakkal, úgy gondolom, hogy Anzelm ontológiai istenérve nem helyes). Viszont vannak más istenérvek, mint például a teleológiai (céloksági) istenérvek (amelyek véleményem szerint a legjobb istenérvek), ezek már nagyon szorosan kapcsolódnak a természethez. Ebből az okból, a természetes teológia kaphat egy másodlagos jelentést, miszerint közel van a természethez és a környezethez, de természetesen ezt nem szabad összekeverni azokkal a (régie vagy új) hagyományokkal, amelyek a természethez kapcsolódnak (mint pl. a sámánizmus). Az olvasónak ajánlott megnézni az istenérveket a különböző enciklopédiákban...

Röviden, az istenérvek a természetes teológiának egy nagyon fontos részét alkotják, de vannak ennek más részei is, mint például Isten tulajdonságainak a vizsgálata, vagy annak a kérdése, hogy hogyan üdvözülhetünk, vagy mi az a hit és életmód, amit gyakorolhatunk azért, hogy (Isten szerint és miszerintünk is) jobb legyen a sorsunk.

Ennek a műnek a metodikája meg kell egyezzen a természetes teológia metodikájával, ami ugyanaz, mint a filozófia metodikája, aminek elfogadhatónak és újrahasznosíthatónak kell lennie más vallásokból jövő emberek számára is. Jegyezzük meg, hogy William Paley, aki a Természetes Teológia (Natural Theology) című könyvet írta (amelyet az előbb itt említettünk), úgy tudjuk, hogy keresztény volt. A természetes teológia nem hit vagy vallás, hanem egy

eszköz, amelyet bármelyik vallás használhat arra, hogy a hit egyes részeit támogassa. Ha egy hitnek minden részét a természetes teológia (vagy Isten csodáinak személyes megtapasztalása) inspirálta, akkor ezt filozófiai teizmusnak hívhatjuk, ahogyan az előbb leírtam (bár néhányan ezt csak teizmusnak nevezik, amennyiben személyes megtapasztalások is történtek). Az a lényeg, hogy sem a filozófiai teizmus, sem pedig a természetes teológia nem fogadja el a szent iratok tekintélyét, bár sok esetben nem is tagadják azt.

6. Anzelm ontológiai istenérve először definiál egy fogalmat („a legnagyobb elképzelhető lény”), és feltételezi, hogy ez a fogalom ekvivalens Istennel, majd látszólag bebizonyítja, hogy ennek a fogalomnak (vagy lénynek) léteznie kell a valóságban (mivel elképzelhető, „létezik az elmében”, és mivel ez a legnagyobb, valóban létezik is). Viszont van egy hiba mindjárt a definícióban: ez a definíció nem szükségszerűen határoz meg jól egy dolgot, mert felteszi, hogy van legnagyobb dolog (vagy lény), de a valóságban az is lehetséges, hogy sok nagy dolog létezik, amelyek között egyik sem a legnagyobb. Adott természetes számok közül megmondhatjuk, hogy melyik a legnagyobb, de ez a reláció nem triviális olyan más dolgokra, mint a halmazok (a matematikában), hiszen lehet ott egy „részbenrendezés” („partial ordering”, lásd: matematika) is. Szóval, ha maga a fogalom rossz (azaz olyan dolgot jelent, ami nem létezhet), akkor hiába próbáljuk annak létezését bebizonyítani. Ezen kívül megvan a veszélye annak is, hogy ezen istenérve miatt néhány ember istennek nevez valamit, ami egyébként nem az, és talán Isten sem szereti ezt.

A kozmológiai istenérve először azt állítja, hogy az univerzumnak volt kezdete (ezt akár tudományos vagy filozófiai érvek alapján is megteheti), és utána azt mondja, hogy ennek a kezdetnek kellett, hogy legyen egy oka, akit vagy amit nevezhetünk Istennek, mint az elsődleges okot, vagy mozdulatlan mozgatót (pl. Arisztotelész filozófiájából). Bár ez az érve valóban növeli Isten létének valószínűségét az elménkben, meg lehet támadni a világnézetnek a következő alternatívájával: mi van akkor, ha valóban nem tudunk visszamenni az időben a végtelenségig, de mégis, minden időpontnál volt korábbi időpont, ahhoz hasonló módon, ahogyan a nyílt intervallumok működnek a matematikában? (Ezt kombinálva azzal a feltételezéssel, hogy az univerzum mérete egyre tágul, ki tudjuk zárni azokat a filozófiai érveket, amelyek a Kozmosz első állapotáról szólnak.) Ezért én nem fogadom el ezt az istenérvet sem meggyőző érveként, bár ez mégis jó lehet arra, hogy másokban az Isten létezéséről szóló gondolatokat ébresszen.

A teleológiai (céloksági) istenérvek, vagy az „intelligens tervezés” mellett szóló érvek először megmutatnak egy konkrét dolgot a világban, amit valószínűleg senki más nem teremthetett, csak az Isten, és ezután erős érveket hoznak fel amellett, hogy valóban ez a helyzet. Ezek az erős érvek gyakran érvelnek amellett, hogy az adott dolog valamilyen céllal készült, és néha konkrétan amellett is, hogy Isten műve az emberek szükségleteit elégítette ki, ezért az érvet teleológiai, vagy céloksági istenérveknek nevezzük (a „céloksági” kifejezés megint csak Arisztotelész filozófiájával kapcsolatos, aki négyféle okot különböztetett meg: „anyagi ok, formai ok, ható ok és cél-ok”, viszont a tudomány nem fogadta el a cél-okot természeti törvénynek). Tehát, amennyiben egy cél-okot tudunk észlelni a világban, amely nem emberektől vagy hasonló lényektől származik, az egyfajta istenérvet is jelenthet. Mivel ilyen istenérveket a világban található többféle dologra meg tudunk fogalmazni, több ilyen érve is van, nem csak egy. Ezeket az istenérveket elég erősnek tartom, és meg is próbáltam tökéletesíteni azokat a jövőkutatás területéről származó cél-okok kutatásával. Erős istenérve lehet az is, ha valaki egy cél-oknak (avagy különös egybeeséseknek) tanúja lehet, még akkor is, ha ez nem elérhető az egész emberiség számára.

Megemlítek egy olyan istenérvet is, amelyet szerintem én fedeztem fel újra. Az ógörög mítoszokban a világ teremtését úgy magyarázzák, hogy a Rendet a Káosz szülte. Nekünk a 21. században természetesnek tűnik, hogy vannak természeti törvények, amelyek az Univerzumot kormányozzák, és sok ember éppen ebből az okból veti el Istent, mivel a természeti törvények

Isten szerepét veszik át az ő elméjünkben. Viszont a következő kérdés merül fel itt: ki teremtette a természeti törvényeket? Ha ez a világ olyan, mint egy mozifilm, és nincs Isten, akkor miért nem folytatódik a világ története bármikor úgy, mint véletlenszerű képpontok sokasága, amelyek nem jelentenek semmit? Mi az az erő, ami ezt egyben és rendben tartja? Ki dönti el, hogy a világnak úgy kell folytatódnia, ahogyan elindult, ugyanazokkal a törvényekkel? Ez szerintem egy istenérv lehet, különösen akkor, ha még több filozófiával kombináljuk. Van a témához kapcsolódó modern filozófia is, amelyeket a „fine tuning” (finomhangolás) és a „parallel universes” (párhuzamos világok) kulcsszavakkal lehet megtalálni, de ez a filozófia még nem teljes. Talán a hagyományos kozmológiai istenérveket egyesíteni lehet ezzel az érveléssel, amelyik a Rendről és a Káoszról szól, hogy egy jó általános istenérvet alkossunk.

7. Különbőféle istenérvek következnek:

A) Vagy minden létezik, vagy létezik Isten:

- Vagy minden létezik, vagy nem létezik minden.
- Ha nem létezik minden, akkor van olyan világ ami létezik, és van olyan világ, ami nem létezik.
- Egy anyagi világ nem hordhatja magában azt a megkülönböztetést, hogy létezik.
- Ezért a létezés egy Megkülönböztetőtől származik, aki független a világtól.
- Ezt a Megkülönböztetőt Teremtőnek vagy Kiválasztónak is nevezhetjük másképpen.

B) Istenérv a Káoszról és a Rendről:

- Ha Isten nem létezik, akkor minden dolog létezik (lásd előző érvelés).
- Ha minden dolog létezik, akkor ez a világ bárhogyan, bármivel folytatódhat.
- Viszont ez a világ általában nem kaotikus, hanem rend van benne.
- Ezt a rendet egy Szellem kellett, hogy teremtse.

C) Istenérv a Vénusz bolygóval kapcsolatos jövőkutatókról

- A Vénusz bolygó hasonló méretű, mint a Föld, és a gravitáció is hasonló ott.
- Bár jelenleg, a Vénuszt nehezebbnek tűnik benépesíteni, mint a Marsot, ez a technológia fejlődésével változhat.
- Tehát, Isten akarata lehetett az, hogy a Vénusz bolygó (és más égitestek) az emberiséget szolgálják.

D) „Érzelmi” istenérv

- Miután az emberiség kiemelkedett az állatvilágból, egyre több hatalmat szerez.
- Minél nagyobb az emberiség hatalma, annál több rosszat tehet, még maga ellen is.
- Ezért az emberiségnek szüksége van arra, hogy a hatalmát korlátozzák.
- Elképzelhetjük, hogy Isten az emberiség hatalmát a jó cselekedetekre szeretné korlátozni.
- Tehát, Isten ki tudja elégíteni az emberiség szükségleteit, és ezáltal Isten fogalma érzelmileg vonzó lehet.
- Ha Isten fogalma érzelmileg vonzó, akkor még több időt tölthetünk azzal, hogy még több istenérvet keressünk.

III. Környezetvédelmi elmélet

/ „A keresztény Chi-Rho jel: χ talán egy vízimalmot akar jelképezni.” /

1. A környezetvédelmi problémákról bőséges anyagot találhatunk a nagyobb könyvtárakban, az interneten vagy a médiában. Azoknak a műveknek a javát professzionális, nagy tudású környezetvédők készítették, ezért általában sok tény tudhatunk meg belőlük, általában referenciákkal. Fontos, hogy megoldást keressünk ezekre a problémákra. Először azt kell megértenünk, hogy a megoldást inkább a társadalomban kell keresnünk, mint a természettudományok vagy a technológia területén, hiszen az emberiségnek eddig sem a hatalma, hanem inkább a hajlandósága, akarata, egyetértése és együttműködése hiányzott a környezeti problémák megoldásához. A lényegét minden egészséges ember meg tudja érteni: az emberi tevékenységek annyira megváltoztatták a Föld bolygót, hogy az egyre kevésbé lett alkalmas az élet támogatására. Ha ez továbbra is így megy, akkor az sok növény- és állatfaj, sőt talán még az emberiség kipusztulását is okozhatja, az esetleges túlélő embereknek pedig sokáig kellemetlen környezetben kell élniük. A veszély mértékéről és a problémák nagyságáról már megoszlanak a vélemények, és ezek jobb megértésében jól jönnek a professzionális környezetvédők művei.

Ha tehát megértettük, hogy milyen problémákkal állunk szemben, érdemes közösen megoldanunk azokat. A tudomány és a technológia nem tudtak és nem tudnak az összes problémára megoldást adni. Ezek csak eszközöket adnak a kezünkbe, de az eszközök önmagukban nem elegendők a környezetvédelmi problémák megoldásához, ha ahhoz nincs meg a kellő akarat. Vajon meg tudná menteni a Földet a tömegpusztító fegyverek alkalmazásától egy újabb technológia? Vajon megmentene egy örült tudóstól pusztán a technológia? Vagy megmentheti a technológia a veszélyeztetett állatfajokat a kipusztulástól a nagy éhínségek idején? Érezhető, hogy ide több kell. Arra van szükség, hogy az emberek nagy része azt tegye, ami jó az élővilágnak és az egész emberiségnek is. Ebben segíthet a világnézeti és etikai oktatás is, de még inkább a gazdasági és politikai rendszer módosítása, hiszen az emberek többsége keveset törődik a környezetvédelemmel, amíg a többi út versenyképesebbnek tűnik. A környezetvédő mozgalom szorosan összekapcsolódik a politikával, és állandóan igyekszik befolyásolni a döntéshozókat szavazatokkal, ötletekkel, a tények megmutatásával és szakértői segítséggel.

Van, ahol a természetvédelem és az emberiség túlélésének ügye segítik, és van, ahol akadályozzák egymást. Ha nem lett volna emberiség, akkor a világ valószínűleg természetesebb és megjósolhatóbb lenne, mint most. Az emberiség viszont talán képes megvédeni a földi élővilágot egy úrból érkező fenyegetéstől, és talán képes átmenteni az élővilág egy részét egy másik bolygóra. Tehát nem tudjuk, hogy az emberiség jót vagy rosszat tesz-e hosszú távon az élővilágnak. Azt viszont tudjuk, hogy a természetes élővilág jót tesz az emberiségnek, hiszen táplálékot, tudást és energiát ad. Ezért a természet egy részét mindenképpen érdemes megmenteni. Sajnos az emberiség felelőtlenségének köszönhetően az i. sz. 21. század elején a természetes élővilág egyre inkább területeket veszített, és az élettelen környezet állapota is egyre inkább különbözött attól, ami az évmilliók során fenntarthatónak bizonyult. Ezután talán már az emberiség túlélése a tét. Az embereknek néha együtt kell működniük, néha pedig versenyezniük kell egymással a túlélés érdekében. A környezetvédelmi megállapodások példát mutatnak az együttműködésre.

2. Az emberi tevékenység már az ókorban is károsította a természetet, például sok fát kivágtak és eltűntek az elefántok Észak-Afrikából. De az Ipari Forradalom óta az emberiség fejlődése annyira felgyorsult, hogy az nem csak a természetet, hanem magát az emberiséget is veszélybe sodorta. A Hidegháborúban az ellenséges felek olyan sok tömegpusztító fegyvert halmoztak fel, ami egy újabb világháború esetén talán képes lett volna elpusztítani az emberiséget. Mivel azóta egyre több ország lett képes ilyen fegyvereket előállítani, a veszély az i. sz. 21. század elején

sem múlt el teljesen. Ezután a technika fejlődésével újabb veszélyforrások jelentek meg, például az, ha valaki a mesterséges intelligencia és a géntechnológia segítségével az emberiségre halálos vírust állítana elő. De nem csak az emberiség kihalásától kell tartani, hanem attól is, hogy növekednek majd az emberek szenvedései. Az i. sz. 21. század elején abba a korba léptünk, amikor megjelennek a globális klímaváltozás rossz hatásai, elfogynak az emberiség olcsóbb energiaforrásai, egyre jobban kimerülnek a termőföldek és az édesvízkészletek, egyre inkább visszaszorulhat az óceánok és az őserdők élővilága, az emberi népesség további növekedésnek néz elébe és a gazdagok egyre nagyobb technológiai hatalmat kapnak. Az említett problémák az emberi társadalomban az eddiginél is nagyobb gazdasági válságot, éhínségeket és talán háborúkat is okozhatnak. Lehetségesnek tartjuk azt, hogy a válságos helyzetben nem tartják majd be a nemzetközi környezetvédő megállapodásokat, és hogy ez tovább növeli a problémákat. Valószínűnek tartjuk, hogy a természettől eltávolodott emberiség sokat fog szenvedni, és a kannibalizmust is lehetségesnek tartjuk, de a faj túlélésére nagy esélyt látunk. Mit tehetünk ebben a helyzetben?

Elkezdhetünk környezettudatosabban élni, csatlakozhatunk a környezetvédő mozgalomhoz, és akár aktivisták is lehetünk, hogy valamivel csökkentsük az eljövendő szenvedéseket. Ez sokszor csak olyan, mint a tüneti kezelés. Ha viszont nem csak ideiglenes megoldást akarunk, akkor meg kell találnunk a problémák okait, és meg kell szüntetnünk azokat. Eléggé nyilvánvaló, hogy a világ az emberiség tudományos és technikai fejlődése miatt változott meg ennyire, és a problémák a túlnépesedés és az emberiség pazarló életmódja miatt fokozódtak. Az emberiségnek előbb vagy utóbb úgyis rá kell jönnie, hogy a népesség méretét korlátozni kell, különben más fogja korlátozni azt, ami több szenvedéssel jár. Előbb vagy utóbb a felelőtlen pazarlást, például az egyszer használatos csomagolóanyagok pazarlását is minimálisra kell csökkenteni, mert az nem fenntartható. A környezetvédelem érdekében jobb lenne előbb megtenni ezeket, és ennek érdekében mi is tehetünk kisebb lépéseket. Egyébként a legfontosabb most a túlélés, és ennek érdekében különösen vigyázni kell arra, hogy az atomfegyverek előállítására képes országok ne használják azokat, és lehetőleg más végzetes technológia se kerüljön felhasználásra. Nem elég csak leszerelni az atomfegyvereket, hiszen egy háború esetén gyorsan újra tudnák azokat gyártani. Olyan oktatási és politikai helyzetet kell teremteni, amelyben az atomfegyverek és más tömegpusztító fegyverek gyártása és felhasználása nehézzé és értelmetlenné válik. Az emberiségnek meg kell tanulnia elfelejteni, amit érdemes elfelejtenie, és egyre igazságosabban kell bánnia a Föld különböző népeibe tartozó emberekkel.

Az emberiségben megvan ugyan a környezettudatosság, de sajnos az a tapasztalat, hogy mind a magángazdaság, mind a demokratikus politika inkább a rövid távú érdekeket szolgálta, mert a vásárlók és a szavazók a jobb életszínvonalat választották a fenntarthatóság helyett. Ha ez továbbra is így megy, valószínűleg nem tudjuk megakadályozni az eljövendő válságot, és gondolnunk kell a saját túlélésünkre. Meg kell értenünk, hogy milyen veszélyek várnak ránk, és hogyan kerülhetjük el azokat a saját életünkben. Vannak, akik inkább egy hirtelen jövő, teljes összeomlásra készülnek, az ő mozgalmuk angolul a „survivalism”. Ők sokat tanulnak a szükséghelyzetekről, élelmiszert raktároznak el és megtanulnak a fegyverekkel bánni. Vannak, akik inkább csak egy nagy gazdasági válságot várnak, és olyan szakmát tanulnak, amire a válságban is szükség lesz. Vannak, akik szegényebbek, és jobban teszik, ha nem vállalnak gyereket. Vannak, akik gazdagabbak, és több lehetőségük van a válságra való felkészülésre. Egy gazdag embernek érdemes olyan szövetségesekkel körülvennie magát, akiket anyagilag támogatott, és akik hálásak neki. Ezekkel az emberekkel érdemes önellátásra és önvédelemre berendezkednie. Az önellátás helyett a létszükségleti cikkek gyártása is járható út lehet. Az egészben az az érdekes, hogy ha valaki a saját túlélésére készül, azzal valószínűleg az emberiség túlélését is segíti. Mert ha valaki az összeomlásra készül, akkor csökkenteni szeretné a függő helyzetét, és ha a világban csökken a kereskedelemtől való függés, akkor valószínűleg csökken a környezetet károsító fogyasztás is.

3. Több olyan dolgot is felfedezhetünk a Földön, amivel nem vagyunk megelégedve. Nem

vagyunk elégedettek azzal, ha állatokat kell leölnünk az élelemért, és azzal sem, ha gondoskodnunk kell a székletünk eltüntetéséről. Nem vagyunk elégedettek azzal, ha túl sok dologra kötelez a társadalom, és azzal sem, ha a bűnözők megtámadnak bennünket. Nem vagyunk elégedettek az emberek erkölcsével, de nem vagyunk elégedettek az emberek erkölcsét javító vallásokkal sem, ha azok a vallások hamisak. De ha elégedettek lennénk is a földi világgal, akkor sem lennénk elégedettek azzal, hogy meg kell halnunk. Ha bántanak bennünket a földi életünk efféle tökéletlenségei, és eltávolodunk tőle, az azt jelenti, hogy közelebb kerülünk egy olyan élethez, amire vágyunk. Ha még közelebb szeretnénk kerülni a boldog élethez, aminek a helyét Mennynek is nevezhetünk, akkor érdemes elgondolkoznunk azon, hogy ennek a létezése mennyire valószínű, és hogy mit tehetnénk azért, hogy valószínűbb legyen az, hogy oda jussunk.

A történelem első világvallásai is megpróbálták választ adni ezekre a kérdésekre, és talán ennek köszönhetik azt, hogy sikeresek lettek. Ezek a vallások általában egy olyan személy köré épültek, akit tévedhetetlennek és természetfölötti hatalommal rendelkezőnek tartottak, aki újszerűen tanított, és akinek a tekintélye a vallás terjedésével egyre nőtt – ezután pedig a neki tulajdonított állításokat tekintélyvel bizonyították. Ilyen tekintélyre alapuló vallás volt a kereszténység is. Az idő során azonban kiderült, hogy ennek egyes állításai ellentmondani látszanak az emberiség tudományos felismeréseinek. Ezek után az emberek egy része szakított a kereszténységgel, de nem szakított néhány olyan dologgal, amit a kereszténységben szeretett: a humanisták még szerették az etikát, a deistáknak pedig még volt hite. Hasonlóképpen, mi azt hihetjük hogy a csodák lehetségesek, és a Mennybe juthatunk. De Istent az értelem felől közelíthetjük meg, és nem a vak hit által. Azt a tudományágot, amely az Isten létezése melletti érveket, és Isten tulajdonságait, valamint az akaratát fürkészi, természetes teológiának nevezzük. Azért hívják így, mert a tudásának forrása a természet, ami már az emberiség előtt is létezett, és nem szent szövegek, amelyeket bölcs emberek is készíthettek.

Itt észre lehet venni, hogy a természetes teológia és a környezetvédelem jót tesznek egymásnak, mert az Istenről alkotott tudás forrását meg kellene védeni. Sejthetjük, hogy Isten akarata is az, hogy védjük a környezetet, hogy a teremtését olyan szépnek őrizzük meg, mint előtte. Ha javítunk ezen a világon, akkor igazságosnak tűnik az, hogy jobb világba kerüljünk. Ezért a környezet védelme az Istenben és a Mennyben való hitnek az egyik területe lehet, és éppen ezért, az Istenben való igaz hitet megőrizni a környezetvédelem egyik területe lehet. A természetes teológia nem csak a környezetvédelemmel, hanem más vallásokkal és a tudománnyal is kompatibilis. A más vallások hitének a természetes teológia egy kiegészítő forrása lehet, vagy akár egy tanított tantárgy is lehet egy valláson belül, vagy vallások közötti protokoll, esetleg lelkesítő mozgalom is lehet. A tudomány sem lenne teljes Isten létezése lehetőségének tanulmányozása nélkül. A szent szövegekkel ellentétben, a természetes teológia növekedhet és egyre tökéletesebb lehet. Ezért a természetes teológia olyan, mint a tudomány, és igazi tudomány lehet, ha az igazi tudomány módszereit használja – amelyek nem kevésbé, hanem inkább szigorúak a 20. századi tudománynál.

Ha csak a természetes teológiában hiszünk, akkor felvetődhet bennünk egy kérdés: ha Isten létezik, akkor miért engedett meg és valószínűleg támogatott is olyan sok hamis vallást? Különböző válaszok adhatók erre a kérdésre, például az, hogy azok a vallások, amelyeket Isten támogatott, jobbak voltak, mint a körülöttük lévő vallások, vagy pedig Isten meg akarta tanítani nekünk, hogy milyen gyengék vagyunk. Az is lehet, hogy éppen azok a vallások éltek sokáig, amelyek belső értékei között szerepelt az adott vallás túlélésének támogatása is, és Isten nem kifejezetten az erkölcsi értékeik miatt támogatta azokat. Tehát az emberiség Istenről alkotott tudását egy konvergens sorozatként képzelhetjük el, és a sikeres vallásokat úgy, mint pontokat ezen a sorozaton, amelyek segítenek nekünk a saját konvergenciánkban az Istennel való helyes kapcsolat felé. Ha mégsem, és nem hiszünk Istenben, a természetes teológia még mindig jó arra, hogy megmutassa a fejlődést a hagyománytól és a tekintélytől az értelem és a jobb alapok felé.

4. A világ rosszasága valamekkora részt az emberek rosszaságából adódik. A világ jobbá tételéhez az kellene, hogy az emberek erkölcsösebbek és környezettudatosabbak legyenek. De

az erkölcsös és környezettudatos embereknek hátrányaik származhatnak életmódjukból, ami nem teszi vonzóvá azt. Az erkölcsös életmód vonzóvá tételére több megoldást találtak az emberiség történelme során: ilyenek például a vallások, a szigorúan büntető törvények, vagy a társadalmi megbecsülés. Ahhoz, hogy a vallások erkölcsformáló ereje hasson, szükséges lehet a hit, de legalább az, hogy valószínűnek, illetve lehetségesnek tartsuk a vallás állításainak igazságát. Ezért valószínűleg mindenkinek jót tene, ha azok is kapnának etikai oktatást, akik nem szeretik a vallásokat.

Van egy verseny az élőlények között a túlélésért, a hataloméért és a szaporodásért, amit az evolúció mozgatójának is nevezhetünk. Azt gondolnánk, hogy az evolúció versenye egy olyan verseny, aminek nincsenek szabályai, így az evolúcióelmélet az emberek körében rombolja az erkölcsöt. Azonban az evolúció is ellene van az ember néhány saját maga ellen elkövetett cselekedetének: például a dohányzásnak, a kábítószeresnek és az öngyilkosságnak. Itt nem úgy kell felfogni a dohányzást, mintha az olyan bűn lenne, ami automatikusan ne lenne megbocsátva, hanem úgy, hogy az embert egyre mélyebbre süllyeszti, amitől az ember egyre jobban lemarad a versenytársaitól.

Irott történelmünk óta az ember háziasított növényeket és szelídített állatokat használ fel a saját céljaira. Ezen növények és állatok védelméről és szaporításáról az ember gondoskodik, így nekik nem kell részt venniük az evolúciós versenyben, csak annyira, hogy az emberek kegyeit elnyerjék. Így a háziasított növények és a szelídített állatok a vetélytársaik elleni harc helyett az emberek számára való hasznosságba fektetik az energiájukat, és ezért képesek fennmaradni. Sok haszonnövény körül az ember irtja ki a gazt, mert a haszonnövény termést hoz. Sok háziállatot az ember véd meg a ragadozóktól, mert húst, tejet vagy tojást adnak. Az emberek feltehetőleg nem csak az állatokat, hanem egymást is szelídítik, így az emberek egymás közti evolúciós versengése nem csak az egymás elleni harcról, hanem az egymás számára való hasznosságról is szól. A közösség azt az embert segítheti, aki hasznosabb a közösség számára.

Az ember közösségekben él, ezért az ember evolúciója nemcsak az egyedek egymás elleni versengéséről szól, hanem a közösségek egymás elleni versengéséről is. Egy közösségen belül az emberek hasonlóak egymáshoz, ezért a közösség egy tagjának szaporodáshoz segítése majdnem olyan fontos az embernek, mint a saját szaporodása. Hiszen az evolúció a testünket felépítő program részleteinek, a géneknek a továbbadásáról szól. A közösségen belül pedig gyakrabban fordulnak elő ugyanazok a gének, mint a közösségen kívül. Egy ember talán többet tesz a saját génjeinek továbbadásáért, ha a közösségéért tesz valami nagyobb dolgot, mintha több gyermeket szülne. Így érthetővé válik az is, hogy evolúciós szempontból értelmes lehet az, ha egy ember feláldozza az életét vagy a szaporodását a közösség érdekében. A hangyák társadalmában ez olyan fejlett, hogy vannak olyan hangyák, amelyek sosem szaporodnak, hanem segítik a közösséget a túlélésben. Ha a hangyák társadalma evolúcióval jött létre, akkor lehetett olyan időszak, amikor még mindegyik hangya tudott szaporodni, és a közösségi élet során fokozatosan alakulhatott ki a mai helyzet, valószínűleg éppen azért, mert a csoporttársak segítése már akkor is megérte a hangyáknak evolúciós szempontból.

Az élőlények egy csoportjának érdeken kívül létezik az az érdek is, hogy fennmaradjon a Földön az élet. Ez ugyanis veszélybe került az emberiség tömegpusztító fegyvereinek jelenléte és az ember környezetet károsító életmódja miatt, de veszélyben van már régóta egy úrból érkező nagyobb aszteroida becsapódásának a kockázata miatt is. Az egész élővilág megmentésének készsége intelligenciát feltételez, és a motivációja hasonló egy emberi közösség túlélésének motivációjához, ezért az emberek részben alkalmasak arra, hogy megoldják a környezetvédelmi problémáikat. A túlélési vágy ösztönös, az intelligencia pedig azt valószínűsíti, hogy a saját génjeink túlélésének célja a földi élővilág más részeinek a túlélésétől függ. Ezért logikusnak tűnik, hogy az emberek olyan döntéseket hozzanak, amelyek meghozatala növeli annak a valószínűségét, hogy tovább fennmarad az emberi élet a Földön. Etikai környezetvédelemnek nevezhetjük azt, ha valaki a saját hatalmában lévő döntésekkel önként védi a környezetet. Politikai környezetvédelemnek nevezhetjük azt, ha egy csoport környezetvédelmi megállapodást köt, ami befolyásolja az evolúciós versengés szabályait. Oktatási környezetvédelemnek nevezhetjük azt, ha valaki a környezetvédelemre ösztönző tudást kínál.

5. Nem igazságos keményen dolgozni a környezetvédelmen szegény emberként, míg néhány nem etikus gazdag ember élvezzi az életet a szegény környezetvédők helyett. Ezért a szegényeknek a környezetvédelmet anyagi előnyökhöz kell kötniük, de ha ezt nem tudják egyszerűen megvalósítani, akkor talán jobb ötlet számukra az, hogy csak passzív módon foglalkozzanak a környezetvédelemmel, időráaldozás nélkül. Ezt fehér környezetvédelemnek is lehetne nevezni. A fehér környezetvédelem viszont azt is jelentheti, hogy nagyon szigorú etikai elveket tartunk be azzal kapcsolatban, hogy mit ne tegyünk, például, ne vegyünk semmit, ami túlságosan káros a környezetre, illetve ne szavazzunk senkire és semmilyen pártra, amelyik túlságosan káros, ne károsítsuk a környezetet fölöslegesen, ne népesedjünk túl, ne terjesszük a káros technológiákat, illetve még sokkal több konkrét elv ötletét. Ezek az elvek mély életfilozófiában gyökerezhetnek.

Ha sokat szenvedtünk már az életben, elgondolkodhatunk rajta, hogy vajon jó-e az Isten? Talán jó az Isten, csak mi éltünk rosszul. Talán élhetnénk bölcsebben is, ami több örömet okoz. Ha mindig az öröm felé vezető úton haladnánk, talán el is érhetnénk azt. Úgy tűnik, hogy van két nagyon biztos örömforrás, amelyre koncentrálnva legalább az időnk egy részében boldogok lehetünk:

- Arra gondolni amire szeretünk gondolni, és azt csinálni amit szeretünk csinálni
- Hatalmat gyűjteni és irányítani az életünket

Az örömforrásaink és a környezetvédelmi problémákra való gondolás azonban nem mindig esnek egybe. Az a kérdés, hogy hogyan tudnánk összeegyeztetni az aktuális örömforrásainkat a környezetvédelemmel és a hatalomszerzéssel? Az itt leírt fehér környezetvédelem egy választ jelenthet erre a kérdésre. Ha pedig igényesek vagyunk az erkölcsi értékeinkre, akkor a fehér környezetvédelmet radikális módon kell gyakorolnunk, és ez remélhetőleg megnyitja az utat arra, hogy javuljon a gazdasági helyzetünk és később aktívan is foglalkozhassunk a környezetvédelemmel. Tehát, sokféle luxusról le kell mondanunk ahhoz, hogy az élet más örömeinek bekövetkeztének valószínűségét megnövelhessük.

Hit: a harmadik út:

Néhány ember számára lehet egy harmadik út is, ami boldoggá teszi őket, hit Istenben és/vagy egy spirituális jutalomban, amelyet egy nemes célon való munkáért cserébe remélhetnek. De az ebből származó öröm nem közvetlen, hanem a hit és/vagy hiedelmek erősségétől függ, amelyek gyengülhetnek hosszú szenvedés esetén. Itt van néhány része a hitnek, ami erősítheti a környezetvédelmet:

- Isten, a Világmindenség Teremtője és Uralkodója valószínűleg létezik.
- Isten valószínűleg szereti az életet.
- Isten valószínűleg azt szeretné, hogy szeressük az életet.

Konkrétabb ötletek listája a passzív környezetvédelemért:

- Akik az átlagnál (vagy a mediánál) szegényebbek, azok ne vállaljanak kettőnél több gyereket.
- Akik csökkenteni akarják a szén-dioxid kibocsátást, azoknak valószínűleg nem szabadna hétfőnként vagy szombatoként húst ennie, például (vagy egyenek kevesebb húst), VAGY TEJET!
- A környezetvédők ne pazarolják az elektromosságot és a gázt, tehát maradjanak távol a TV-től és a gáztűzhelytől, például (inkább süssenek/főzzenek tükrözött napenergiával).
- A környezetvédők ne publikáljanak olyan technológiai kutatást, ami túl káros a környezetre.
- A környezetvédők ne szavazzanak olyan pártokra, amelyek túl károsak a környezetre.
- A környezetvédők ne vegyenek olyan termékeket vagy szolgáltatásokat, amelyek túl

károsak a környezetre.

- A környezetvédők ne vegyenek kölcsön pénzt, ha nincs rá nagy szükségük.
- Deződort és hasonló szereket csak szükség esetén érdemes használni, dohányozni nem érdemes, stb.
- Van egy olyan ötlet is, hogy rakjuk a szemetünket annak a csomagolásába, amit megvettünk.

6. Az emberi társadalom a politika szabályai szerint működik. Ha ezek a szabályok rosszak, az sok szenvedést okozhat az embereknek. Ezért érdemes tökéletesebbé tenni a politikát, és itt az etika súlya megsokszorozódik. A szabadság, az igazságosság, a jólét és a fenntarthatóság a politika legfőbb céljai közé kell, hogy tartozzanak. Ennek érdekében minél jobban meg kellene egyeznie a demokratikusan megválasztott akaratnak és a bölcs akaratnak, ezért az alapvető világnézeti, etikai és politikai ismereteket a közoktatásban kellene tanítani röviden. A környezetvédelmi problémák a politikában is változásokat kell, hogy okozzanak. Nagyon kell tehát vigyázni az itt említett politikai értékekre, mert lehetséges, hogy amíg valamelyik érték súlya és szerepe erősödik, a másik súlya és szerepe gyengül.

A nehéz időkben a hatalom gyakran központosítottabbá válik és vezérek kezébe kerül, és kevésbé törődik a liberális törvényekkel, legalábbis a történelem ezt mutatja a háborúkban. Ilyen körülmények között, a rend fenntartását és a javak elosztását sokszor jobban végzik az intelligens emberek, mint az elavult törvények. Ezt a meglátást talán már az ókori rómaiak is ismerték, mert veszély esetén hivatalos diktátorokat engedtek meg. A környezetvédelmi problémák tehát az emberek szabadságára is fenyegetést jelentenek, mert egy uralkodó osztályt nehéz eltávolítani, miután nem kell. Sok esetben a liberális pártok szövetségben is állnak a környezetvédő pártokkal, talán az előbb említett fenyegetés miatt is, de nem csak azért, hanem azért is, mert a szabadság és a fenntarthatóság jó dolgok, és ezek az emberek támogatják a jó dolgokat. Talán éppen ezért szövetkeznek ezek a pártok még általában a szocialistákkal is, hiszen a szocializmus társadalmi igazságosságot jelent, ami jó dolog. Más kérdés, hogy ezek a pártok azt teszik-e, ami a nevükben van.

De hogyan kell védeni a szabadságot egy olyan világban, ami egyre kevésbé szabad, és olyan jövő felé halad, ahova erős irányítás kellhet? A válasz az, hogy nem olyan radikális vagy eszmei liberalizmussal, amely elveszti a többség támogatását a vitás kérdések miatt. Ha egy liberális párt az általa jónak vélt úthoz ragaszkodik, például támogatja a homoszexuálisok házasságát, azzal sok normális szavazót elveszthet, és könnyen lehet, hogy ezért nem fogja elérni a kormányzáshoz szükséges támogatottságot. Egy liberális pártnak a népesség liberális 20%-a helyett a népesség liberális 80%-ának az akaratát kell teljesítenie, de még jobb, ha a népesség 100%-ának az akaratát teljesíti. A bölcs politikusok pártjainak tehát hasonlóaknak kell lenniük egymáshoz, hiszen az, amit a nép akarataként ismerünk, hasonló saját magához, valamint a bölcsesség is hasonló a bölcsességhez. A liberalizmusnak inkább ott kellene megmutatkoznia, ahol segít az életben, például, általában a tiltást vagy a kötelelességeket megfogalmazó törvények helyett megfelelő mértékű büntető adókat kivetni. Így például a munkanélküliek is többféle kisebb munkát találhatnának.

A politikai rendszer megváltozása nem biztos, hogy rosszat jelent, amennyiben az előbb említett négy értéknek, a szabadságnak, az igazságosságnak, a jólétnek és a fenntarthatóságnak jobban megfelel. Lehetséges, hogy az ideális politikai rendszerek nagyon különböznek attól, amit eddig tapasztalhattunk. Például, valószínűleg nagyobb esélyegyenlőséget is lehetne biztosítani az embereknek, ha az ingatlanok és a tartozások – sőt még a részvények és hasonlók – nem lennének örökölhetőek, hanem minden ember körülbelül azonos értékű ingatlannal és tartozások nélkül kezdené a felnőtt életét egy olyan államban, ahol nincs államadósság. Ennek a megvalósítása viszont nem könnyű, és hosszabb tanulmányokat igényel a politikai filozófia területén, így túlmutat ennek a könyvnek a határain. Csak példaként lett megemlítve, hogy az ingatlanok öröklése helyett valószínűleg lenne igazságosabb megoldás is azok elosztására. A pénz és az ingóságok elosztására viszont valószínűleg nincs jobb megoldás, mint azok öröklése, mert a szülők ezeket ajándékba is adhatják a gyermekeiknek, és valószínűleg nem is lehet jó

törvényt alkotni, ami ezeknek az öröklését korlátozza. Amennyiben az ingatlanok és a tartozások szintjén esélyegyenlőség van, nem rossz dolog az, ha vannak gazdagabb emberek, mert így az emberek motivációt éreznek a sikerre, és egy részük eléggé boldog lehet, és a gazdagok még jobbra is tehetik a Földet olyan módokon, amilyeneken egy közösség nem tenné azt.

7. A politika nagyon meg tudná változtatni a világot, de ehhez illően, a politika nem veszélytelen. Sok érdek ütközik ott egymásnak, és az emberek minden tehetségüket beleadják a versengésbe, ami nem mindig etikus. A politikusok elhitethetik az emberekkel, hogy más politikusok rosszabbak, mint a valóságban, ezért az emberek megutálhatják a politikusokat, ami még rosszabbá teheti a helyzetet. A politikusok félrevezethetik vagy becsaphatják az embereket a támogatás elnyerése érdekében, ami egy igazságos politikus útját megnehezítheti. Általánosságban, a politikusok éppen olyan jók, mint az emberi természet, és ezért egy felvilágosodott embernek nem jó versenyezni velük. Ha egy felvilágosodott ember meg akarja változtatni a politikát, elég lehet neki, ha megosztja a gondolatait és az ötleteit, és ha azok a gondolatok és ötletek jók, akkor valószínűleg úgyis lesznek emberek akik felhasználják azokat. Jobb egy politikusnak megfontolni egy filozófus ötletét, mint egy elfogult döntést hoznia, és jobb a filozófusoknak is, ha az ötleteik duplán meg vannak szűrve a politikusok által.

Egy demokráciában, a politikai hatalom általában csak 4-5 évig tart, ami nem olyan biztosított, mint egy gazdag ember hatalma. Ezért nemesebbnek látszik gazdasági hatalmat keresni politikai hatalom helyett. Egy gazdag ember egyszerűbben el tud rejtőzni, mint akár egy politikus vagy egy híresség, ami fontos lehet a technológia korában. A gazdagok élete irigylésre méltó, mert nem kell dolgozniuk, ha nem akarnak, és a vágyaikat könnyen kielégíthetik. A politikusok élete viszont küzdelemből és veszélyből áll, legalábbis azokban a korokban, amikor az emberiség nem elég szelíd.

Ha egy politikus hibát ejt, akkor sok ember fogja érte utálni, de ha egy gazdag ember ejt hibát, akkor általában csak pénzt vesz. Sikertelennek lenni azonban nem mindig ugyanazt jelenti, mint hibákat ejteni, ezért lehetséges, hogy az emberek akkor is utálni fognak egy politikust, ha az a politikus jó, például ha szükségszerű, hogy az életszínvonal csökkenjen, és a politikusok nem tudnak tenni semmit sem a csökkenés megállítása érdekében.

Egy politikusnak általában egy párt filozófiáját kell követnie, de egy gazdag ember megválaszthatja a saját filozófiáját. Ennek egyébként nem kell így lennie egy ideális politikai rendszerben, ahol egy pártba való bejutás és bennmaradás bárkinek jogában állna, és a pártokon belüli választások demokratikusak lennének. De mivel nem ilyen ideális politikai rendszerben élünk, valószínűleg jobb egy szabad elmének, ha gazdag lesz, mintha politikus lenne.

A politikusoknak általában esküt kell tenniük, és az eskü szövege tökéletlen lehet, vagy túl sokat követelhet egy becsületes embertől. Ennek egyébként nem kellene így lennie egy ideális politikai rendszerben, ahol nem kellene esküt mondani, csak törvényes kötelességeket megfogalmazni. Mi azonban nem ilyen ideális politikai rendszerben élünk, tehát valószínűleg jobb egy becsületes embernek, ha gazdag lesz, mintha politikus lenne.

Egy kis országban a politikusok hatalmát ugyanúgy korlátozzák a nemzetközi egyezmények, mint a gazdagok hatalmát a törvények. Ha pedig úgyis kötött szabályok szerint kell cselekedni, akkor egy kis országban érdemesebb gazdagnak lenni, mint politikusnak, mert egy gazdag ember a saját országán kívül más országokra is hatással lehet.

A gazdagok teljesen szabadon dönthetik el, hogy a tőkéjüket a környezetvédelemre fordítják-e, vagy nem. Az országok viszont kötelezve vannak arra, hogy a nép akaratát cselekedjék, és ettől úgysem térhetnek el nagyon.

IV. Keresztény-politikai katekizmus

/ „Nem vagyok szőlővessző, ti pedig nem vagytok halak.” /

1. Istenben a monoteizmus, a politeizmus, a panenteizmus vagy a panteizmus szerint és filozófiai érvek vagy csodák alapján nem nehéz hinni. („Ne zárd ki annak a lehetőségét, amit talán igaznak lehet bizonyítani, és ne hidd el, amit talán meg lehet cáfolni.”) Viszont a vallások lényege nem ez, hanem inkább Isten vélt vagy valós akarata és az általa nyújtott lehetőségek, illetve az ideális államformáról, mint „Isten Országáról” alkotott kép és annak megvalósításáért tett előkészületek.

2. Az iskolai jó magatartás, a környezetbarát életmód, és a szociális igazságosság melletti voks, mint Isten akarata, a filozófia által is megközelíthető. A vallások viszont Isten akaratának és az általa nyújtott lehetőségeknek azokat a részeit is igyekeznek megközelíteni, amelyekre nehezebb magunktól rájönni, ilyen például az örök élet kérdése, a csodák okai, vagy az ideális államforma.

3. A vallásos közösségek Isten akarataként hirdethetnek olyan etikai parancsokat is, amelyek nem univerzálisak, csak az adott közösség tagjaira vonatkoznak. Tehát, a közösséghez való tartozás előnyeiért, mint lehetőségért cserébe áldozatokat is kell hozniuk, például a bibliai Ószövetség vagy az Újszövetség szerint, ilyen módon növelve a közösség túlélési esélyeit. Lehet, hogy ezért kell a szunnita iszlámnak is Mekka felé fordulva imádkoznia.

4. A keresztény hit forrása lehet a Biblia az eredeti nyelvein, a Római Katolikus és a Görög Katolikus Egyház, valamint az Ortodox, Kopt és egyéb keleti Egyházak (esetleg az Anglikán Egyház) töretlen hagyományai, mint például az Apostoli Hitvallás, valamint a hozzájuk kapcsolódó történelmi források, műtárgyak, valamint a történelem tanúságtételei amellet, hogy Isten a kereszténységet támogatta. Ha nagyon sokan hittek benne, akkor úgy következtethettünk, hogy ennek kellett, hogy legyen valami oka, tehát egyszerűen elhittük, amit a többség mondott, miképpen a történelmet is. Ezen kívül lehettek olyan emberek, akik személyesen is tanúi lehettek Isten csodáinak a kereszténységgel kapcsolatban, és leginkább ez tette őket hívővé.

5. A kereszténység egy történetet beszél el, miszerint a Názáreti Jézus igyekezett proaktív módon, tanítással és gyógyító tevékenységgel, illetve ördögűzéssel sikeres lenni, jobbat tenni a környezetét, és ezáltal a világot, de közben a saját bevallása (illetve a tanítványai) szerint a többi embernél (illetve a farizeusoknál) kevésbé követte el azokat a bűnöket, amelyeket a gazdagok és a politikusok szoktak elkövetni (vagyis a képmutatást és az igazságtalanságot). Ennek ellenére, az aktivitása kockázattal járt, és a tanításának hírnevéért halállal kellett fizetnie. Jézus önként vállalta a halál kockázatát annak érdekében, hogy megváltoztathassa a környezetét, és ezáltal a világot, hiszen állítólag már 30 éves elmúlt, és azelőtt valószínűleg sokat szenvedett. A hatóságok halálra ítélték amiatt, hogy önmagát túlságosan nagyra tartotta és úgy hirdette, ami már-már istenkáromlásnak tűnt. Keresztre feszítették, és a Biblia szerint meghalt és a holttestét egy sírba helyezték, de (a Biblia szerint) három napra rá feltámadt a halálból (ez pedig a keresztény hitnek egy központi motívuma).

6. A történet szerint a Názáreti Jézus halálának okát a Római Birodalom, valamint a zsidó nép törvényeire és az emberiség bűneinek akkumulációjára lehetett visszavezetni, és emiatt a követői csalódtak a zsidók (és valószínűleg a rómaiak) törvényeiben, valamint az emberiség bűneiben is, és úgy tűnik, hogy ezek leváltását Isten csodái is támogatták, legalábbis olyan szinten, ahogy Jézus tanítványai részesültek az ő Szellemében. A zsidó vallás kötelezettségei helyett Jézus Krisztus és az ő követői egy új, Noé történetére és a hitre alapuló szellemi

rendszer hoztak létre, amely jelentősen igyekezett csökkenteni a bürokráciát és a törvények sokasága által okozott bűnöket, és ezek helyett az egyszerű emberek számára jobban felfogható szeretetet és az ősközösséghez hasonló helyi Egyházakat helyezték a középpontba, ahol a közösséghez tartozók jól ismerték egymást, és ahol közösek voltak a bűneik is a publikus gyónások miatt.

7. Szóval, úgy tűnik, hogy a Názáreti Jézus leginkább a dolgok alapos megértése miatt tudott hódítani, azaz valóban, jelentősen tehetségesebb lehetett, mint a kortársai. Miként a kagyló kikristályosítja az igazgyöngyöt, a világ úgy kristályosíthatta ki az Igét (helyileg) Jézus Krisztus emberi elméjében, azaz a tanítást, amit ő hirdetett. Ha tehát Isten Fiáról beszélünk, akkor azt valószínűleg nem a kagylóhoz (azaz az emberhez, illetve sorshoz), hanem az igazgyöngyöz hasonlíthatjuk, amit (részben vagy egészben) át is lehetett adni egy másik embernek, és akár tovább is fejleszteni, mint „apostolok tudományát”.

8. A keresztény tudás értékesebbnek látszott annál, minthogy ingyen adják, és ezáltal másokat, például az ellenségeiket helyezték önmaguknál előnyösebb helyzetbe. (Jézus szerint is: „Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek, se gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé, hogy meg ne tapossák azokat lábaikkal, és néktek fordulván, meg ne szaggassanak titeket.”, Mt:7:6.) Viszont akkor még valószínűleg nem létezett szellemi tulajdonjog (és valószínűleg látta Isten, hogy ez jó volt így), tehát a tanítást a Biblia Újszövetségi részében alaposan elrejtették (Mt:13:10–15), a kibogozásának titkát pedig megtartották maguknak, illetve valószínűleg még átadták a Római Katolikus Egyház cölibátust vállaló püspökeinek. Az is lehetséges, hogy ez a tudás nem tesz jót, ha illetéktelen kezekbe kerül, miként a Tíz Parancsolat egyike is int: „Ne vedd az Úr nevét hiába, mert nem hagyja az Úr büntetés nélkül, ha valaki hiába veszi az ő nevét.” (2Móz:20:7) Manapság sem reklámozzák a szakemberek által használt mély orvosi könyveket a nagyközönségnek, hiszen ami az egyik embernek orvosság, az a másik ember számára mérge is lehet. Elképzelhető még az is, hogy a kereszténység ahhoz hasonlóan szervezett be (merített be, vagy mártott be) embereket, mint a maffia, ezután pedig a titkok tudói elvegyültek a beszervezett emberek között.

9. A Biblia leírása alapján úgy tűnik, hogy a kereszténység rendkívüli mértékű szenvedésből született, és Jézus Krisztus elég sok tanítása erre utalhat, nem pedig valami titkos bölcsességet akar közölni. Leginkább azokat az embereket akarta összeszedni, akik maguk is sokat szenvedtek (pl. akiknek a bűn miatt meg kellett gyűlölniük az apjukat és anyjukat, vagy akiknek nem volt mit enniük azon kívül, amit Jézus Krisztus tudott nekik adni), hogy a tanítványai motivációja kellőképpen erős legyen a közös célok végrehajtásához, a változás érdekében. El kell ismerni, hogy ezek a célok részben politikaiak voltak (de valószínűleg nem kormányzási céllal), és talán éppen ezért is kísérte azokat a csoda ereje, miként Julius Caesar-t is. Jézus Krisztus igyekezett minél több embert „lekötelezni” azáltal, hogy jót tesz velük, és a „Szeresd felebarátodat, mint magadat!” mondatra hivatkozva igyekezett kamatostul betakarítani a hálójukat, hogy ezáltal még több ember életére fejthesse ki a befolyását. Ez talán meg is érte nekik, de reneszánsz korára úgy tűnik, hogy ez az Apokalipszisre készülő, de a fenntarthatóbb „Isten Országának” keresését másokra bízó hódítás a végéhez érkezett, és már inkább káros lett. Egyébként a sok szegény aktivista tevékenységét általában nem nézte jó szemmel a hatalom, de úgy tűnik, hogy Jézus Krisztus követőinek (előbb vagy utóbb) sikerült megalkudnia vele, a zsidók esetében a keresztthalál (vagy annak látszata) vállalásával (ezzel kizárva az uralkodási szándékot és a polgárháborút), a rómaiak esetében pedig a mozgalomnak a Római Birodalom és a Császár számára kedvezőbbé alakításával katolikus populáris elemek felhasználásával (pl. Szentháromság, mint Triumvirátus), a későbbi királyok számára pedig a szentgyónás titkosításával.

10. Jézus Krisztus a törvények mennyiségének csökkentését célozta, hogy azokat könnyebb legyen tökéletesen teljesíteni. Ezen kívül Isten Országának keresésére buzdította a tanítványait,

amin valószínűleg részben utópisztikus földi vagy világi birodalomra gondolt (Lk:1:33 ... „és az ő királyságának vége nem lesz”), részben pedig ennek a spirituális kibővítésére, ami térben, időben, és akár egyéb dimenziókban is az átlagemberek szeme elől elrejtve létezhet, de bármikor megjelenhet a kinyilatkoztatás (illetve apokalipszis) által. Tehát, úgy tűnik, hogy nem csak azt a modellt tekintette jónak, ahol ő a fej, és a tanítványai a test tagjai, hanem a tanítványai fejét is igénybe szeretne volna venni, de ő sem ült tétlenül. Ez abból a bölcsességből ered, miszerint az úrnak figyelnie kell a szolgálóira, ezért ebben a tekintetben nem teljesen szabad, hanem maga is szolgálóvá válik, akinek inkább érdeke a szolgálót segíteni, mint nem. Isten Országának fő haszna valószínűleg a kedvezőbb politikai rendszer, ami csökkenti az emberek szenvedéseit és/vagy növeli a természetes élővilág fenntarthatóságát.

11. A jobbágyság jobb rendszernek bizonyult, mint a rabszolgák általi földművelés és gazdálkodás, ezt a sikert pedig részben a kereszténységnek és Isten Országának köszönhetjük. Földet művelni nehéz család nélkül, tehát a jobbágyság is családok köré épült. De ha nincs család, akkor szövetkezetet is lehet alapítani, ami olyan, mint régen a vallásos szerzetesrend, ennek pedig jelmondata: „Ora et labora” (Imádkozzál és dolgozzál.) A szabad családi kisgazda földbirtokok, illetve városi kézműves mesterségek, és a korlátozott méretű termelő szövetkezetek együttes léte tehát emberiség szempontjából a legkedvezőbb gazdasági rendszernek látszik, amely bizonyára jobb lenne, mint korunkban a kapitalisták által alkalmazott munkaviszonyok alsó 50%-a (mint például a több műszakos munkarend vagy az általános titoktartási kötelezettség, stb).

12. A középkorban a nemesek általában katonák vagy politikusok voltak, és ezért a kockázatos munkáért hűbérként kapták az előjogokat. De az Ipari Forradalom óta az öröklött gazdagságnak nem öröklődik az igazságossága („azé a föld, aki megvédi” jelmondat szerint), ezért instabillá és problémássá vált a rendszer. (A nemesek visszaéltek a hatalmukkal, és/vagy a katonai kötelezettségeiket nem teljesítették, ami könnyen előfordulhatott, hiszen az indiai kasztrendszerhez hasonlóan túlságosan ritkán lett jobbágyból nemes és nemesből jobbágy.) Igaz, jobb lenne, ha sem az ingatlan vagyon, sem a katonasághoz való jog és kötelezettség nem lenne örökölhető, de a lényeg az: bárhogyan változik is a politikai rendszer, a föld azoké, akik megvédik. Ez a bölcsesség pedig lehet, hogy szintén a kereszténységből származik (Jézusnak a „jó pásztorról” szóló példázatából: Jn:10:11-12, akinek a juhok a tulajdonai, és ezért védi meg őket). Talán még a kommunizmus is merített ebből a bölcsességből, amikor a hadkötelezettséget, azaz az oktató sorkatonai szolgálatot általánossá tette a fiatalok körében. A világ jelenlegi helyzete alapján is úgy tűnik, hogy nem kedvez a fenntarthatóságnak, ha a gazdagok igazságtalanul élvezik az életet, örömeit és javait, míg a szegények szinte semmiért vállalják az áldozatokat, a kockázatot és a szenvedést.

13. Az adó 1%-ot és a hívők egyéb jellegű támogatását megnyerni igyekvő, a hit (üdvösséget is emlegető) előtérbe helyezésével hódító vallások nem az Istennek tetsző életmód eredeti céljai, hiszen nem a fenntarthatóságra helyezik a hangsúlyt, hanem az Apokalipszisre, az Armageddonra, és hasonló eljövendő nagy változásokra. Ezeknél jobbak az ókorban a Jézus Krisztus születése előtti papok szervezetei, amelyek nem nemzetközi szervezetek, hanem az állami berendezkedés szerves részei lehettek, pl. tanítói, bírói, áldást hozó és talán a káros tudományok terjedését korlátozó feladatokkal is, és itt a vak hit valószínűleg nem volt az üdvösség feltétele. A káros tudományok terjedésének korlátozására szükség van, és éppen ezért kell, hogy a társadalom által is elismert tudósok egyben papok is legyenek, máskülönben a tudomány túlzott fejlődése miatt összeomolhat a civilizáció.

14. Ha a kereszténység által nyújtott áldásokról beszélünk, akkor nem elhanyagolható az sem, miszerint a kereszténység hiánya esetén talán valami annál rosszabb dolog töltené ki az emberek Istent kereső kíváncsiságát (mint például a boszorkányság, az emberáldozatokat lehetővé tevő politeizmus, vagy az erőszakosan, a test erejével hódító, és a Mekka felé való

imát megkövetelő iszlám). Lehetséges, hogy a kereszténység az azt megelőző római államvallásnál, azaz a jósokat alkalmazó többistenhitnél jobb és hihetőbb volt (a Mithrász kultusznál pedig katolikusabb, más szóval egyetemesebb, vagy általánosabb), és ezért volt létjogosultsága. Valamint, mind a római államvallás, mind a kereszténység überelni látszott a vélhetően emberáldozatokat is gyakorta lehetővé tévő kelta és karthágói vallásokat (bár, vallástól függetlenül sajnos a gladiátorok között öldöklés folyt).

15. Általában a vallásalapítók, akik nagy dolgokat vittek véghez, a tevékenységükkel az emberek egy része számára áldást, az emberek egy másik része számára átkot jelentettek a tevékenységük nagyságából következően. De általában mindegyiknek volt valami mentsége rá, hogy ezt megtegye, az adott vallások tanításai alapján: Mózes a rabszolgaságból szabadított ki embereket, Buddha kolduló tanítványai adományokból éltek, Jézus a Római Birodalom elnyomása ellen küzdött, Mohamed pedig valószínűleg bosszút szeretett volna állni az ő területén a kereszténység és Mekka által okozott károkért.

16. A Biblia (vagy a kereszténység) a Római Birodalom kultúrájának és a zsidóság kultúrájának az ötvözetét mutatja. Az Eucharisztia inkább római (talán a „kenyeret és cirkuszt” mondásra utal, vagy az Arisztotelész által említett Italos királyra), a Szentháromság Triton „istennel” vagy a Triumvirátussal is kapcsolatos lehet (Julius Caesar és Pompeius Magnus ellentétéből), Spartacus és Szókratész halála, valamint Themisztoklész száműzetése Jézus Krisztus halálának prototípusa (vagy hiányos képmása) lehet, Diogenész és a cinikus filozófusok a tanításukban emlékeztetnek a Bibliára, illetve természetesen ott vannak azok a Római Birodalom által lehetővé vált kulturális hatások, amelyek ok-okozati összefüggésben lehetnek a kereszténységgel, mint pl. az Egyiptomi kultúra, a Buddhizmus, a görög-római kultúra, valamint egyebek megismerésének lehetősége és az ezek által (valószínűsíthetően) nyert zsidó felvilágosodás. Ilyen módon a vallásra a „katolikus”, azaz „egyetemes” elnevezés talán még találóbb, mint a „keresztény”. Itt még az a spekuláció is felmerülhet, hogy Jézusnak a következő mondása (Mt:4:19):

„És monda nékik: Kövessetek engem, és azt mívelem, hogy embereket halásszatok.”

összefüggésben állhat a rómaiak szórakoztatására kitalált RETIARIUS típusú gladiátorokkal, akik késsel, hálóval és háromágú szigonnyal voltak felszerelve. Egy másik spekuláció szerint a keresztény Chi-Rho jel: $\chi\rho$ a Kheirón (Chiron) nevű kentaurra is utalhat, akit az ógörög mitológiából ismerhetünk.

17. Az is lehet, hogy Jézus Krisztus, magyarul „Szabadító Felkent” nem más, mint a tinta, amivel arámi és ógörög (koiné) nyelven írták az Újszövetségi Szentírást, és ami Tritonnal, egy görög tengeristennel is kapcsolatos lehet, és amelyet akár meg is ihattak (talán mint az ókori Egyiptomban). Azaz, míg maga Jézus csak egy ember lehetett, addig az írásműve, a „felkent” Jézus, vagyis a Biblia túlélése már szinte olyan biztosra vehető, mint egy istené, azaz Isten Fiáé, amennyiben az írásmű valóban „Istentől ihletett” (és ha „katolikus”, akkor valamilyen szinten valóban az, még ha nem is igaz). Szent Péter pedig akár az írásra használható kréta birtokosa is lehet, egy Kréta szigetéről származó kőé, vagy valami hasonlóé. Illetve, a Bibliában megjövendölt vasvessző talán a rovásíráshoz használt eszközt jelentheti. Pál apostol pedig lehet, hogy csak Senecával és Nero császárral való kapcsolata miatt lehetett képes ilyen népszerűvé tenni a vallást, ami híresebbre sikerült, mint Ehnaton fáraó Amarna-reformja. Illetve az az állítás, hogy a „keresztények gyűjtötták fel Rómát”, lehet ugyanolyan igaz, mint az, hogy Nero adott parancsot Róma felégetésére. A Mária név teljesen hasonló a latinus Márióhoz. Stb. Ez azt jelenti, hogy a kereszténységnek nagyon tömör, és nagyon mély filozófia és spiritualitás, valamint sok ezoterikus titok állhat a háttérben, az adott kor filozófiájának, orvostudományának, populáris sztorijainak és egyéb ismereteinek szummájával és sok félreértelmezési lehetőséggel, ahogyan Jézus lehet az (akkori) „világ világoossága” (Jn:8:12).

18. A kereszténység árnyaltabb értelmezéséhez érdemes lehet még megismerni annak a kornak a zsidó kultúráját, ami ugyancsak nagy változáson ment keresztül. Jelentős személyek: Hillél az Öreg, Gamáiel az Öreg, Bar Kohba. Jelentős fogalmak: szanhedrin (városi tanács), nasi (zsidó herceg, a szanhedrin elnöke), szukkót (a sátrak ünnepe), meg a Názáreti Jézus a Názáret Felszabadítója címet is jelentheti (talán a Názáreti Nasi). Jelentős dolgok még: Citrus medica, Phoenix dactylifera (datolyapálma és levele), Myrtus (mirtuszág), Salix (fűzfagally), Hillél szendvicse, Kebap / Kebab, Gírosz / Gyros. A Gyros görögül kört is jelenthet, de székely-magyar rovásírással is érdekes lehet. Szóval, ezeket a dolgokat meg lehet nézni például a WikiPedia-ban. A Júdaizmus valószínűleg azért Júdaizmus, mert Izrael törzsei közül főleg Júda és Benjámin (illetve talán a Léviták egy részének) hagyományaira alapszik. Rajtuk kívül a WikiPedia szerint Izrael tíz törzse „elveszett”, azaz feltehetően Kelet felé vándorolt, és nem tudjuk pontosan, hogy mi lett a további sorsuk. Ez a szakadás a (sokak által bölcsnek titulált) zsidó Salamon király koráig vezethető vissza a Bibliában (1Kir:11:30-32). Tehát a rabbik és a léviták valószínűleg nem ugyanazok.

19. Izrael, a Biblia feltételezett helyszíne kitüntetett, központi helyet foglal el a térképen, és lehet, hogy ezt már az ókorban is látták. Tehát, az ott jelen lévő három nagy monoteista vallás közül, azaz a zsidóság, a kereszténység és az iszlám közül valamelyik akár Isten kedvence is lehet. Viszont a térképen nem ez az egyetlen érdekes hely, hiszen Itália formája Új-Zélandra, Nagy-Britannia formája a Fülöp-szigetekre, a Kárpát-medence formája pedig Ausztráliára emlékeztet (ezek pedig nem magyarázhatók lemeztektonikával, mint Afrika és Dél-Amerika partvonalala közötti hasonlóság). De Ausztrália talán mégis inkább az Antarktisznak feleltethető meg (vagyis analóg vele), míg Eurázsia Észak-Amerikának és Afrika Dél-Amerikának (érdekes kérdés, mi okozza a Suez és Panama közötti analógiát). Másik földrajzi érdekesség a Bibliával kapcsolatban az Édenkert. A Biblia szerint az Édenkert négy nagy folyója egy helyről eredt – valószínűleg eső formájában az égből, régebbi elnevezés szerint Mennyből – és nem feltétlenül (azaz valószínűleg nem) egy helyre futott be, tehát Mezopotámiába tenni azokat (a jelenlegi Tigris és Eufrátesz folyók miatt) nem biztos, hogy helyes. Van viszont legalább egy rész a térképen, Svájc (az egykori „Holy Roman Empire”, azaz „Német-Római Császárság” része), ahonnan négy nagy folyó ered (Inn/Duna, Rajna, Rhone, és Lago Maggiore/Pó), amelyek különböző tengerek felé folynak (Fekete-tenger, Északi-tenger, Földközi-tenger és Adriai-tenger) és talán ezeknek a stratégiai értéke ihlette az Édenkert-történet mellett a Svájci Nemzeti Himnuszt is (miszerint ott lakik az Isten)... legalábbis könnyen elképzelhető, hogy a Biblia korabeli írója ilyenekre gondolhatott, amikor a művét írta... amiből az is következhet, hogy abszolút értelemben nem is Isten ihlette, csak (vagy legalábbis részben) egy nagyon befolyásos személy, vagy idegen lény.

20. A korabeli katolikus kereszténység nem csak a politika, azaz a jog és a törvények területén igyekezett csökkenteni az írás, és ezáltal a beszéd és a szimbólumok segítségével történő gondolkodás döntő szerepét (kis közösségek építésével), hanem az alkotásainak egy jelentős része a Biblián kívüli megfogható (nem közismert jeleket használó) tárgyakban és szokásokban testesült meg, mint például mozaikok, keresztek, „szentségeken” alapuló szerveződés, „szentelmények” (mint Szenteltvíz), művészeti alkotások és misztikus ábrák (mindig ugyanazon betűk helyett), az egyházi rend öltözéke, és a kultúra egyéb nem nyilvánvaló elemein keresztül akár egészen a miseborig kiterjedően, stb. a világban szétterítve, nem pedig mindig mindenhol csak ugyanazt a Bibliát közvetítve, de azt meghaladó erők (mint pl. csodatévő szentek) nélkül. Lehetséges, hogy Isten is éppen azért nehezítette meg a Biblia egyedül történő megértését, hogy inkább az azon kívül eső, kereszténységtől származó kulturális elemek felé irányítsa a figyelmünket (beleértve magát a keresztény közösséget is), amelyek talán a kereszténység megértését is jelentősen felgyorsíthatják. Az is említést érdemel, hogy Jézus Krisztus nevelőapjának (aki talán a biológiai apja is volt egyben), azaz Szent Józsefnek a Biblia szerint ács vagy asztalos volt a foglalkozása, és ez képessé tette őket érdekes eszközök készítésére,

mint amilyen például a kereszt alakú vázzal készített sárkány (sárkányeregetésre), vagy talán még a Chi-Rho jelhez (☩) hasonló, talán az apostolok számára is készített hajókormány (amennyiben hajóács volt), bár ez csak spekuláció.

21. Európában a Római Birodalom felemelkedése után elterjedt az indoeurópai-keresztény kultúrkör, amely alól a legjelentősebb kivételt Magyarország területe képviselte, és talán mindmáig képviselheti. A magyar nyelv leginkább a finnugor és a török népekkel rokon, ami köztudott, de ennek az oka magyarázatában már jelentős eltérések léphetnek fel. Valószínűnek látszik, hogy a finnugor és a török eredetű szavak két ősbibb nép utólagos keveredése során kerültek egy nyelvbe, és így jött létre a mai magyar nyelv a történelem során megjelenő egyéb jövevényszavakkal (és pl. névelőkkel) együtt. A hivatalos értelmezés szerint a török eredetű szavak még keleten, a Honfoglalás előtt kerülhettek a nyelvbe (vagy legkésőbb a Vérszerződéskor), de a magyarság Kárpát-medencei története során is bőven volt alkalom arra, hogy a magyarok a törökök nyelvcsaládjába tartozó népekkel keveredjenek, különös tekintettel az avarokra, akik a Honfoglalás előtt itt éltek (a szlávokkal együtt), és feltehetőleg a kunokra, akik a Tatárjárás pusztítása után segítettek benépesíteni az országot, nem is beszélve magukról a törökökről a Török Hódoltság idején... Ez a keveredés (gepidák, hunok, avarok, szlávok, honfoglalók, kunok, stb.) nyelvcsaládokba sorolása (legalábbis a magyarok számára) hasonlóan érdekes kutatási témát jelenthet, mint a kereszténység története, ami szintén népek találkozásáról szólt (pl. egyiptomi, babiloni, héber, arámi, görög, latin, stb.), és a kereszt jele akár a keresztezésre is utalhat.

22. A honfoglaló magyarok sikere talán a spirituális felkészültségükből is következett. A Szentháromság-tagadó Arianizmus például gyorsabban terjedt a Római Birodalom körülövező területeken, mint a „katolikus” Szentháromság hite, így az Arianizmus könnyebben is keveredhetett az adott népek tradícióival (pl. a sámánizmussal), ezért lehetséges, hogy Géza és István király csak erről tértek át a Katolikus és az Ortodox vallásokra (de még valószínűbb, hogy a „Tengrizmus” követői lehettek, ami szinte az összes nagy világvallással kapcsolatba hozható a sámánizmus mellett). A hét vezér neve pl. a kereszténység által emlegetett hét főbűn ellentétpárja lehet, mint hét erény, így Álmos Lustaság, Előd (előke) Falánkság, Ond (...) Bujaság, Kond (kontó) Kapzsiság, Tas (a kacsa?) Kevélység, Huba (apa) Irigység, Töhötöm (tehetem) Harag (lásd még ehhez a Hét Ókori Görög Bölcsét). De az ősmagyarok története vagy a székely-magyar rovásírás szimbólumai más titkokat is magukban hordozhatnak a kereszténységgel kapcsolatban.

23. Jézus Krisztus néhány mondása inkább cinikusnak tűnik, mint igaznak. Ilyen például:

- „*Boldogok az irgalmasok, MERT ők irgalmasságot NYERNEK.*” (Mt:5:7)

Ez pontosabban megfogalmazva azt is jelentheti, hogy bár több esélyük van így az irgalmasság elnyerésére, mint egyébként, ezzel együtt általános értelemben lesüllyedhetnek a társadalmi ranglétrán, azaz nagyobb lesz az esélyük arra is, hogy irgalmasság elnyerésére szoruljanak. A Biblia még rengeteg ilyen mondást tartalmaz, amely, mint a kétélű kard, látszólag valamire buzdít, de valójában éppen az ellenkező irányt támogatja szellemileg, ami a farizeusok szidalmazására is igaz lehet, hiszen egy idézet szerint a Tértítő azt mondta, hogy „akit szeretek, megfenyítem” (Jel:3:19).

- „*Boldogok, a kiknek szívök tiszta: MERT ők az Istent meglátják.*” (Mt:5:8)

Ez pedig kombinálható azzal a bibliai idézettel, miszerint Isten azt mondta Mózesnek: „nem láthat engem élő ember” (2Móz:33:20). No comment.

- „... a ki arczul üt téged jobb felől, fordítsd felé a másik orczádat IS.” (Mt:5:39)

Ez pedig a kívülről érkező problémával való SZEMBENÉZÉST jelentheti, hiszen mindkét orcája látható.

- *„És a ki téged egy mértföldútra kényszerít, menj el vele kettőre.”* (Mt:5:41)

Ez a parancs vagy tanács végrehajtója pedig a gazdasági hátrányt úgy bosszulja meg, hogy kémkedés gyanújába sodorja saját magát, és legközelebb éppen emiatt nem merik megkérni rá. Az igazi kémekek pedig ilyen módon könnyebben elvegyülhetnek a tömegben. (Talán a 21. századra már elavult ez a tanács az informatika miatt.)

- *„... a mit fülbe súgva hallotok, a háztetőkről hirdessétek.”* (Mt:10:27)

Ennek következménye: ne engedjétek közel senki olyat a fületekhez, akitől olyan sűgás várható, amit háztetőkről hirdetve rosszul járhattok.

- *„És ha megbotránkoztat téged a te kezéd, vágd le azt”* (Mk:9:43)

Bár a saját kezemmel ez nem igazán fordulhat elő, hiszen általában saját magam ellen nem vétkezek, tehát nem is bánok meg semmit, az még előfordulhatott az ókorban, hogy egy „megváltott rabszolga” tolvaj vagy késes rabló kezét levágta az, aki erre képes volt, az „én vagyok az úr a saját földemen”, avagy „azé a föld, aki megvédi” filozófia alapján. Egyébként ez az igevers valószínűleg csak azt jelenti, hogy közösiük ki azt, aki megbotránkoztat bennünket.

- *„... és vannak heréltek, a kik maguk herélték ki magukat a mennyeknek országáért”* (Mt:19:12)

Azaz a hárembe nem kerülhettek be másképpen... alternatív értelmezés, hogy „Isten Országáért” túl sokat harcoltak, nagy hatással voltak a világra, és talán ezért is, lányuk született, mint VIII. Henriknek.

- *„Ha valaki én hozzám jó, és meg nem gyűlöli az ő atyját és anyját, feleségét és gyermekeit, fítestvéreit és nőtestvéreit, sőt még a maga lelkét is, nem lehet az én tanítványom.”* (Lk:14:26)

Ez ellentmondani látszik a Tíz Parancsolat „tiszteld szüleidet” tanácsának (2Móz:20:12), és Salamon egyik kijelentésének is (Péld:6:16-19), miszerint az Úr gyűlöli azt, aki „szerez háborúságokat az atyafiak között”. Ez az igevers azt is jelentheti, hogy Jézus Krisztus ROSSZABB volt, mint azok, akik nem méltók arra, hogy a tanítványai legyenek.

- *„A ki a bűnt cselekszi az ördögből van...”* (1Ján:3:8)

Ennek alapján az egész „mea culpa”-t megvalló, és szentgyónást vállaló Római Katolikus Kereszténységet az ördögtől eredeztethetjük. János, mint Zebedeus fia, akár az ókori görög és latin kultúrából is meríthetett a „katolikus levelének” (János apostol közönséges első levele) írásakor, vagy akár Zoroaszter (Zarathustra) alapján az ördögöt, mint az Isten párját képzelhette el, akik nélkül nem létezne a világunk sem, és a bibliai levelet író Júdás apostol is óva int az ördög túlságosan gonosz értelmezésétől (Júd:1:9-10).

24. A Tíz Parancsolatban az az érdekes, hogy a különböző keresztény felekezetek és a zsidók más-más módon bontják fel ezt a szövegrészt (2Móz:20:2-17) tíz pontra, így a Tízparancsolat a különböző felekezetekben némiképpen különböző lehet. Valószínűleg úgy kell pontokba szedni ezeket a parancsolatokat, hogy azok két kéz öt-öt ujján könnyen megszámolhatók legyenek, ami azt is jelenti, hogy ilyen módon némileg szimmetrikusak lesznek. Álljon itt a Tízparancsolatnak egy olyan felsorolása, amely liberálisan kommunista, avagy anarchista szellemben készült:

1.) *Én, az Úr, vagyok a te Istened, a ki kihoztalak téged Egyiptomnak földéről, a szolgálat házából. Ne legyenek néked idegen isteneid én előttem.* (Komment: akik sohasem jártak Egyiptomban, azok számára elfogadható lehet az is, ha saját magukon kívül egyáltalán nincs istenük. Sőt, teljes erőnkől próbáljunk is meg nem alávetni magunkat más embereknek vagy az ő isteneiknek... amint ezt a parancsolatot betartjuk, újabbak következnek.)

2.) *Ne csinálj magadnak faragott képet, és semmi hasonlót azokhoz, a melyek fenn az*

égben, vagy a melyek alatt a földön, vagy a melyek a vizekben a föld alatt vannak. Ne imádd és ne tiszteld azokat; mert én, az Úr a te Istened, féltőn- szerető Isten vagyok, a ki megbüntetem az atyák vétkét a fiakban, harmad és negyediziglen, a kik engem gyűlölnék. De irgalmasságot cselekszem ezeriziglen azokkal, a kik engem szeretnek, és az én parancsolatimat megtartják. (Komment: elfogadható lehet faragott képet csinálni közkincsnek, nem magunknak, nem szórakozásból vagy üzleti célból.)

3.) Az Úrnak a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd; mert nem hagyja azt az Úr büntetés nélkül, a ki az ő nevét hiába felveszi. (Komment: Próbáljuk elkerülni a szolgaságnak még a gondolatát is. Egyébként az „Úr neve” jelentheti az ő hírnevét vagy a róla alkotott tudást is.)

4.) Megemlékezzél a szombatnapról, hogy megszenteljed azt. Hat napon át munkálkodjál, és végezd minden dolgodat; De a hetedik nap az Úrnak a te Istenednek szombatja: semmi dolgot se tégy azon se magad, se fiad, se leányod, se szolgád, se szolgálóleányod, se barmod, se jövevényed, a ki a te kapuidon belől van; Mert hat napon teremté az Úr az eget és a földet, a tengert és mindent, a mi azokban van, a hetedik napon pedig megnyugovék. Azért megáldá az Úr a szombat napját, és megszentelé azt. (Komment: Legyen tilos, vagy más szóval tabu a szombat napi pihenőnapot megsérteni vagy megszegni.)

5.) Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú ideig élj azon a földön, a melyet az Úr a te Istened ád te néked. (Komment: Tiszteld vagy becsüld azokat, akik támogatnak vagy életet adnak neked.)

6.) Ne ölj. (Komment: Ne ölj vagy ne gyilkolj, és talán ne is támadj ezzel a céllal.)

7.) Ne paráználkodjál. (Komment: Ne törj házasságot, ne bujálkodj, ne paráználkodj, és/vagy ne vesd alá magad másoknak.)

8.) Ne lopj. (Komment: A közösből se lopj.)

9.) Ne tégy a te felebarátod ellen hamis tanúbizonytságot. (Komment: Ne legyél hazug vagy csaló vagy hamis tanú a felebarátod kárára. Vigyázat: ez még megengedheti azt, hogy hazudjunk azok ellen, akik nem a felebarátaink, pl. a proletároknak megengedett lehet, hogy hazudjanak vagy hamisan tanúskodjanak a gazdagok ellen.)

10.) Ne kívánd a te felebarátodnak házát. Ne kívánd a te felebarátodnak feleségét, se szolgálóját, se szolgálóleányát, se ökrét, se szamarát, és semmit, a mi a te felebarátodé. (Komment: ez még megengedheti azt, hogy megkívánjunk valamit azoktól, akik nem a felebarátaink, pl. a proletároknak megengedett lehet, hogy megkívánjanak valamit a gazdagoktól. Egyébként itt érdekes kérdés, hogy vajon a vásárlást is tiltja-e ez a parancsolat, mert ha igen, akkor ebből az is következhet, hogy Isten önellátó gazdálkodást javasol az embereknek.)

V. Fekete Árpád vallása

/ „Ebben a világban túl sok a fájdalmas szenvedés, és túl sok a veszély és a kényszer vagy kötelesség, és így volt ez a természetben és régen is.” /

- 1.** A vallásom ismeretelméleti alapja: „Ne zárjuk ki annak lehetőségét, amit talán lehetséges bebizonyítani, és ne higgyük el, amit talán lehetséges megcáfolni.” (Ne higgyük el, hogy nincsenek csodák.)
- 2.** Az emberiség és az annak életterén lakó egyéb élőlények szeretnének boldogabbak lenni, és ehhez nem mindegy, hogy milyen tudományos, politikai, közgazdasági és katonai (vagy harci) rendszer uralkodik ezen az életterén, tehát hogy jók-e a játékszabályok.
- 3.** Ha az emberiség, és/vagy az annak életterén lakó egyéb élőlények nagy többségére kedvező hatással lenne egy természetfeletti csoda, és még viszonylag igazságos is, akkor nem kizárt, hogy megtörténhet. Ez megadhatja egy rossz rendszer megváltoztatásához szükséges erőt.
- 4.** Ha egy ember nincs rossz hatással a környezetére, és nem szaporodik (tehát nem nemz gyermeket), akkor nem kizárt, hogy nagyon hosszú (akár örök) életű lehet, és ezért is érdemes az életterén található rendszer javításán gondolkodnia, ha az nem lenne megfelelő. (Ha pedig gyermeket nemz, akkor a gyermeke, gyermekei, leszármazottja vagy leszármazottjai érdekében.)
- 5.** Mivel az emberi faj rendelkezik az állatok közül a legtöbb hatalommal, lehetővé vált az emberi faj túlnépesedése, de ez fenntarthatósági kockázatokkal jár, tehát a túlnépesedés korlátozása mind egyéni, mind közösségi érdek.
- 6.** A túlnépesedés korlátozására a gyilkosság, a párbaj, a kivégzés és a háború nem a legjobb megoldás, hiszen ha ezeket a módszereket túl gyakran alkalmazzák, akkor az növelheti a környezetkárosító technológiai fejlődést, valamint felgyorsíthatja az emberi faj (és ezáltal egyéb fajok) igazságtalan (és ennek megfelelően rossz irányba vezető) evolúcióját. Őlés helyett tehát egyszerűen az ártalmatlanítás vagy a csonkítás lehet a jobb megoldás, már csak azért is, mert így az ellenségnek a harc után plusz energiájába kerül a sérült ember eltartása.
- 7.** A túlnépesedés korlátozására a fogamzásgátló tabletták, a gumióvszerek és az egyéb megtermékenyülést gátló találmányok vagy segédeszközök nem jelentik a legeslegjobb megoldást, hiszen ezeket általában nem azok gyártották, akik felhasználják azokat, és ezáltal bepiszkítják a két fél közötti szent kapcsolatot. De talán mégis jól jöhetnek ezek egyesek számára ideiglenes megoldásként, amíg az emberiség hiábavaló vágyai nem csökkennek.
- 8.** Tehát, a túlnépesedés korlátozásának legjobb módja valószínűleg az önmegtartóztatás (és/vagy a testi szeretetnek csak az ölekezés által történő kifejezése), de ha ez nehéz lenne, akkor emellett még elfogadható lehet a maszturbáció vagy (amennyiben betegséget nem okoz) akár az orális szex is, amíg az emberiség hiábavaló vágyai nem csökkennek. Elképzelhető, hogy a bibliai Jézus és/vagy a kereszténység burkoltan támogatta is az orális szexet.
- 9.** Az egyéni szenvedések elkerülése érdekében a túlnépesedést elsősorban az anyagi (elsősorban pénzügyi) lehetőségeknek megfelelően érdemes korlátozni, szóval a minimum, ami könnyen belátható, hogy az átlagnál szegényebbeknek (vagy azoknak, akik szegényebbek, mint a medián) nem érdemes kettőnél több gyermeket vállalnia. Az emberiség ennél szigorúbb szabályokat is alkothat, ha szükséges (mint pl. az egy gyermekes politika volt Kínában). Eppen emiatt is, az emberek szociális (pénzügyi) igazságosság iránti igénye megnövekedhet, ez

valószínűleg nagyobb társadalmi esélyegyenlőséget kíván.

10. A túlnépesedésen kívül az emberiségre még a technológia túlzott fejlődése is veszélyt jelenthet, hiszen a technológia tette lehetővé például a nukleáris vagy a biológiai fegyvereket, valamint a technológia fejlődése miatt veszít területeket a természet a kevésbé fenntartható modern mezőgazdasággal és a fogyasztói társadalommal szemben, illetve a környezetvédelmi problémák nagy részét is valamilyen technológia okozta (a túlnépesedés mellett).

11. A fenntarthatóság érdekében a technológia korlátozását jó lenne a törvényeknek alávett köznép által is érthető módon megoldani. Ez azt jelenti, hogy tudniuk kell, hogy a technológiai fejlődés veszélyeket rejt magában, és az emberiség közös érdeke ennek okos és etikus módon való korlátozása.

12. Másrészt a technológia hosszú távú korlátozásához szükséges még a (Lebensraum-os hódító szándékú) nacionalizmus szellemének kordában tartása is, hiszen az országok közötti ellenségeskedés vagy verseny a technológia fejlődésének kedvez. Ennek megfelelően egy Egyesült Nemzetek Szervezete vagy Népszövetség (pontosabban Nemzetek Szövetsége, vagy talán a Kant-féle Nemzetek Ligája) jellegű globális együttműködés szükségesnek tűnik a bolygónk természetes élővilágának fenntarthatóságához, miután egy olyan intelligens faj szaporodott el benne, mint az ember. A technológia korlátozása és egyéb fenntarthatósági és környezetvédelmi célok tehát nemzetközi egyezmények segítségével (részben) teljesíthetők, és ezek a nemzetközi egyezmények hasonló szerepet töltenek be az emberiség etikai értékei között, mint a környezetbarát vallások.

13. Harmadrészt, a technológia fejlődéséhez nagyban hozzájárult a termékek nagy választéka és specializációja, ezt pedig a globális kereskedelem számára elérhető nagy „piac” tette lehetővé. Az Ipari Forradalmat például Amerika felfedezése segítette. A technológia korlátozásához tehát hozzájárulhat a nemzetközi „piac” méretének csökkentése, ezt pedig elősegítheti a szeparatizmus, a lokalizmus és a hagyományőrzés (amiket a nacionalizmus helyett érdemes bevezetni, annál specifikáltabban). De a piac mérete az emberi népesség számának korlátozásával is csökkenthető, amiről már volt szó.

14. Negyedrészt, a technológia korlátozható a (köz)gazdasági rendszer racionálisabbá tételével is. Még ha egy (köz)gazdasági rendszer nem is mutatna olyan előnyös pénzügyi mutatókat, mint a többi, és rövid távon akár hátrányt is jelenthetne, mégis versenyképes lenne, ha lehetővé tenné a kompetens honvédelmet és az általános boldogság megfelelő szintjét. A modern korban pedig a kompetens honvédelem jelentős kérdését jelentheti az élelmezés, ahol a (városokban dolgozó) lakosság ezúttal inkább negatív terhet jelent, mint pozitív erőforrást, amikor a régi háborúknál a parasztok által tartott állatokat és tartalékokat felhasználhatták erre a célra (azaz a lakosság természetben fizetett, ahelyett, hogy követelt volna). Tehát, ahol lehetséges, érdemes lenne több kiscgazda vagy kézműves vállalkozást illeszteni a gazdaságba a nekik megfelelő nagy cégek helyett (a rabszolgákat felszabadító keresztény/harcos középkorhoz hasonlóan).

15. A történelemből ismert politikai és közgazdasági rendszereket, azok előnyeit és hátrányait nem érdemes elfelejteni, hiszen ez megvédhet bennünket attól, hogy krízis esetén az aktuális rendszerünket valami még rosszabb váltsa fel. Ehhez jó stratégia lehet, ha a régi rendszerek néhány elemét élni hagyjuk az új rendszerben is, és ennek megfelelően szabadon megengedjük, hogy az országban néhányan kapitalista módon, néhányan az állami tulajdonú szocialista tervgazdálkodás szerint, néhányan pedig őstermelői/kiscgazda/kézműves termeléssel vagy egyéni vállalkozás jellegű szolgáltatásokkal keressék meg a megélhetéshez szükséges anyagi javakat. A lényeg a szabadság (ahol az nem okoz túl nagy gondot), és a szabadságból eredő ökoszisztéma (vagyis az ökológiához hasonló gazdaság).

16. A csodákból ítélve Isten valószínűleg létezik, és filozófiailag (alulról építkezve) is megközelíthető a természetes teológia, a panteizmus, panenteizmus, illetve a filozófiai teizmus ismeretében. Az imádkozás szokása a filozófia és a „Mi Atyánk” ima mélyebb ismerete alapján nem igazán fontos, ehelyett valószínűleg többet használ a régebbi vallások által kitapasztalt „áldozat”, ahol talán érdekesebb értéktárgyakat vagy ingóságokat feláldozni, mint állatokat vagy növényeket (hiszen az utóbbiak nem csak jó, hanem talán rossz következményekkel is járhatnak). Az értékek feláldozásával a bűn által nyert („sportszerűtlen”) előnyt talán („karmikusan”) jóvá lehet tenni („szándékos lemaradással”), viszont a bűn folytatása imák és gyónások (illetve imamalom-forgatás) kíséretében kevésbé kedves. A tárgyainktól való megszabadulás során jó ötleteink is támadhatnak, és nagyobb lehet a rend is.

VI. Engedett-e Jézus a kísértésnek?

/ „Fejétől búzlik a hal.” /

1. A kísértő kifejezetten kenyeret akar, nem pedig más élelmiszert.

Mt:4:1-4

Akkor Jézus viteték a Lélektől a pusztába, hogy megkísértessék az ördögtől. És mikor negyven nap és negyven éjjel bőjtölt vala, végre megéhezék. És hozzámenvén a kísértő, monda néki: Ha Isten fia vagy, mondd, hogy e kövek változzanak kenyerekké. Ő pedig felelvén, monda: Meg van írva: Nemcsak kenyérral él az ember, hanem minden ígével, a mely Istennek szájából származik...

Mt:6:9-11...

*Ti azért így imádkozzatok: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved; Jőjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod, mint a mennyben, úgy a földön is. A mi **(minden)**napi kenyerünket add meg nekünk ma...*

2. A kísértő meg akarja, hogy szegjék a gravitáció törvényét (vagy meghaljanak).

Mt:4:5-7

*Ekkor vivé őt az ördög a szent városba, és odahelyezé a templom tetejére. És monda néki: Ha Isten fia vagy, vesd alá magadat; mert meg van írva: Az ő angyalainak parancsol felőled, és kézen hordoznak téged, hogy meg ne üsd lábadat a **kőbe**. Mondta néki Jézus: Viszont meg van írva: Ne kísértsd az Urat, a te Istenedet.*

Mt:14:25-31?

*Az éjszaka negyedik részében pedig hozzájuk méne Jézus, a tengeren járván. És mikor látták a tanítványok, hogy ő a tengeren jára, megrémülének, mondván: Ez kísértet; és a félelem miatt kiáltozának. De Jézus azonnal szóla hozzájuk, mondván: Bízhatok; én vagyok, ne féljete! Péter **(ógörögül Petros: Kő)** pedig felelvén néki, monda: Uram, ha te vagy, parancsolj, hogy hozzád mehessenek a vizeken. Ő pedig monda: Jövel! És Péter kiszállván a hajóból, jár vala a vizeken, hogy Jézushoz menjen. De látva a nagy szelet, megrémüle; és a mikor kezd vala merülni, kiálta, mondván: Uram, tarts meg engem! Jézus pedig azonnal kinyújtván kezét, megragadá őt, és monda néki: Kicsinyhitű, miért kételkedél?*

3. A kísértő szerint ő a Föld minden országának ura.

Mt:4:8-10

Ismét vivé őt az ördög egy igen magas hegyre, és megmutatá néki a világ minden országát és azok dicsőségét, És monda néki: Mindezeket néked adom, ha leborulva imádsz engem. Ekkor monda néki Jézus: Eredj el Sátán, mert meg van írva: Az Urat, a te Istenedet imádd, és csak néki szolgálj.

Mt:28:16-20

A tizenegy tanítvány pedig elméne Galileába, a hegyre, a hová Jézus rendelte vala őket. És mikor megláták őt, leborulának előtte; némelyek pedig kételkedének. És hozzájuk menvén Jézus, szóla nekik, mondván: Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön. Elmenvén azért, tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevében, Tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, a mit én parancsoltam néktek: és ímé én ti veletek vagyok minden napon a világ végezetéig. Ámen!

Mt:24:14

És az Isten országának ez az evangélioma hirdettetik majd az egész világon, bizonyágul minden népnek; és akkor jó el a vég.